ΕΤΟΣ Β'—1899 + ΑΡ. 4 + 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η ΠΟΙΗΣΙΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ὑπὸ τοῦ φίλου τῆς « Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» διευθυντοῦ κ. Γ. Δροσίνη ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἕκτῳ ἀριθμῷ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἄρθρον ὑπὸ τὸν ἐκφραστικώτατον καὶ περιεκτικώτατον τίτλον « Ἐθνικὴ Κατήχησις ». Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ θίγεται ζήτημα ὑψίστης σπουδαιότητος ἀποβλέπον εἰς τὴν πληρεστέραν μόρφωσιν τοῦ πολίτου ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ. Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ὑπερμαχεῖ ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως μαθήματος σκοπὸν ἔχοντος νὰ διδάξῃ τοὺς παῖδας τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὡς πολιτῶν ἐν πάσαις ταῖς σχέσεσι τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ οὕτω νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς φρόνημα, ὁποῖον ὀφείλει ἕκαστος πολίτης ἀποτελῶν μέλος τοῦ πολιτειακοῦ σώματος νὰ ἔχῃ. Ἡ ἀνάγκη τῆς προσθήκης τοῦ μαθήματος τούτου εἰς τὸ πρόγραμμα εἶνε τοσοῦτον καταφανής, ὥστε δικαίως ὁ κ. Δροσίνης ἀποφαίνεται ὅτι «ἡ Ἐθνικὴ κατήχησις ἀργὰ ἢ γρήγορα θ' ἀποτελέσῃ βεβαίως μέρος τοῦ προγράμματος τῶν δημοτικῶν ἡμῶν σχολείων».

Τὸ παρὸν ἀρθρίδιόν μου ἀποβλέπει εἰς ἐπίρρωσιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς λαμπρᾶς τοῦ φίλου Διευθυντοῦ γνώμης.

Πρὸ τῆς ἀναγραφῆς εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ μαθήματος τῆς Ἐθνικῆς Κατηχήσεως, ἀνάγκη πρῶτον μὲν νὰ εἰσαχθῇ τοῦτο ὡς μάθημα τακτικὸν εἰς τὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους, δεύτερον δὲ οἱ ἤδη ὑπηρετοῦντες δημοδιδάσκαλοι νὰ ἀσκηθῶσιν ἐπαρκῶς εἰς αὐτὸ κατὰ τὰ ἐγκαινισθέντα ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους θερινὰ μαθήματα. Ὁ λόγος τῆς ἀναγκαιότητος τῆς τοιαύτης προεργασίας εἶνε πάντῃ περιττὸν νὰ ἀναπτυχθῇ. Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ διδάσκαλοι καὶ θεωρητικῶς ἐδιδάχθησαν καὶ πρακτικῶς ἠσκήθησαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου καὶ ὅτι ἐν τῷ προγράμματι τῶν σχολείων περιελήφθη τοῦτο ὡς μάθημα τακτικὸν καὶ ὑποχρεωτικόν. Ἀλλ' ὅμως πλὴν τῶν ἀναγκαίων πρακτικῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας θὰ προσπορίσῃ τὸ μάθημα τοῦτο εἰς τοὺς μαθητὰς « περὶ πατρίδος, ἐλευθερίας, ἰσότητος, συντάγματος, βασιλείας, μοναρχίας, δημοκρατίας, δικαιοσύνης, φόρων, στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως, ἐφαρμογῆς νόμων κ.λ.π. », ἡ ἁπλῆ τοῦ μαθήματος τούτου διδασκαλία δὲν θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν καὶ νὰ μορφώσῃ τὸ φρόνημα αὐτῶν, ὡς δικαίως ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου ἀξιοῖ, ἂν μὴ συνοδευθῇ καὶ ὑπὸ ἄλλου τινὸς μαθήματος, ὅπερ εἶνε μὲν καὶ νῦν εἰσηγμένον, ἀλλὰ πάνυ ἀτελῶς διδάσκεται. Τὸ μάθημα τοῦτο εἶνε ἡ ἀπαγγελία. Μή τις ἐκ πρώτης ὄψεως κρίνων τὰ πράγματα ἀποφανθῇ ὅτι δὲν ὑφίσταται σχέσις μεταξὺ τῶν δύο τούτων μαθημάτων, τῆς Ἐθνικῆς Κατηχήσεως καὶ τῆς ἀπαγγελίας.

Σκοπὸς τῶν πλειόνων μαθημάτων τῶν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον διδασκομένων, πλὴν τῆς παροχῆς τῶν ἀναγκαίων στοιχειωδῶν γνώσεων εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶνε ἡ διάπλασις τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς ἐν ποικίλῃ ἀρετῇ. Τὰ πλεῖστα τῶν μαθημάτων ὁ τεχνίτης διδάσκαλος λαμβάνων ὡς ἀφετηρίαν ἐνσταλάζει λεληθότως εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φρόνημα, ἐξεγείρει τὰς ἠθικάς του δυνάμεις, κατεργαζόμενος προσφόρως τὴν εὐγενεστέραν ἄμορφον ὕλην, τὸν ἀνθρώπινον δηλ. ἐγκέφαλον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Καὶ πάντα μὲν τὰ μαθήματα δὲν δύνανται νὰ παρέχωσι λαβὴν εἰς τὸν διδάσκαλον πρὸς τὴν ἐξανθρωπιστικὴν ταύτην ἐργασίαν. Ἀλλ' ὑπάρχουσί τινα, τὰ ὁποῖα καὶ τὸν ἀπειρότερον καὶ ἀδαέστερον διδάσκαλον κινοῦσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τῆς στοιχειώδους τοῦ παιδὸς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐν τούτοις καταλεκτέα ἡ ἀπαγγελία καὶ τὸ ᾆσμα.

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι μετὰ τοῦ μαθήματος τῆς Ἐθνικῆς Κατηχήσεως δέον νὰ συνδυασθῇ καὶ ἡ ἀπαγγελία. Τὸ μάθημα τοῦτο εἶνε μὲν ἀναγεγραμμένον ἐν τῷ προγράμματι τῶν σχολείων, ἀλλὰ διδάσκεται οὕτως ἐλλιπῶς, ὥστε ἢ τινα ἢ οὐδεμίαν ὠφέλειαν πορίζει εἰς τὸν μαθητήν. Αἴτιον τῆς ἀχρηστίας, εἰς ἣν τοῦτο περιῆλθεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶνε ἡ ἐλλιπὴς τῶν διδασκάλων παρασκευή, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πενιχρότης τῆς ὕλης τῶν πρὸς ἀπαγγελίαν προτιθεμένων ποιημάτων. Ἐν τοῖς διδασκαλείοις δὲν ἀποδίδεται ἡ προσήκουσα εἰς τὸ μάθημα σπουδαιότης, ἐάν τις κρίνῃ ἐκ τῶν καρπῶν αὐτοῦ. Οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων τὴν καλαισθητικὴν λεγομένην ἀνάγνωσιν, ἧς παρακολούθημα εἶνε ἡ ἀπαγγελία, δὲν δύνανται καταλλήλως καὶ ἐπαρκῶς νὰ διδάξωσι. Καὶ δὲν εἶνε οὗτοι βεβαίως οἱ αἴτιοι. Μὴ τυχόντες ἐν τοῖς διδασκαλείοις τῆς δεούσης ἀσκήσεως, ἐὰν δὲν ἔχωσι φύσιν δεξιὰν καὶ παρατηρητικότητα καὶ αἴσθημα βαθύ, ἀδυνατοῦν νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν μαθητῶν των καὶ νὰ διεγείρωσιν ἐν αὐταῖς συναισθήματα ἀνάλογα πρὸς τὸ ἀναγινωσκόμενον τεμάχιον ἢ τὸ ἀπαγγελλόμενον

ποίημα. Ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἀπαγγελία διεξάγεται σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον μονοτόνως, ἄνευ οὐδενὸς χρωματισμοῦ, ἄνευ τοῦ προσήκοντος πάθους, ἄνευ ῥυθμοῦ καὶ μελῳδίας καὶ μετὰ φωνῆς σεσυρμένης. Ὁ διδάσκαλος ἀποβλέπει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου τοῦ ἀπαγγελλομένου ποιήματος καὶ ἐκεῖ ὡς εἰς ἀναψυχῆς σταθμὸν ὁδηγεῖ τοὺς μαθητάς του, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψει οὐδ' ὅτι μετὰ τοῦ τέλους δὲν συμπίπτει πολλάκις καὶ τὸ τέλος τῆς ἐννοίας. Ἡ ἀπομνημόνευσις τοῦ ποιήματος καὶ ἡ κατὰ στίχον ἀπαγγελία νομίζει ὅτι εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ μαθήματος. Καὶ ὡς ἐλέχθη δὲν εἶνε οὗτος αἴτιος, ἀλλ' ἡ ἐλλιπὴς ἐν τῷ διδασκαλείῳ διδασκαλία.

Πλὴν ὅμως τοῦ ἀπαρασκεύου τοῦ διδασκάλου δὲν ὑπάρχει καὶ συλλογὴ κατάλληλος ποιημάτων βοηθητικῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἢ καὶ πεζογραφημάτων. Διότι, ὡς καὶ ὁ κ. Μ. Σακελλαρόπουλος ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ του παρατηρεῖ, τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ δύναται νὰ ἔχῃ πεζόν τι ἀνάγνωσμα, οἷον καὶ ἓν ποίημα. Τὸ πᾶν ἔγκειται ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ἰδέας καὶ ἐν τῇ μορφῇ. Ἡ νεωτέρα λοιπὸν φιλολογία δεινῶς ὑστέρησεν ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους. Τὰ σχολεῖά μας τρέφονται εἰσέτι μὲ τὰ ποιήματα τῶν παλαιοτέρων ποιητῶν. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὰ πλεῖστα τῶν ἀναγνωσματαρίων τῶν κυκλοφορούντων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ὡς καὶ συλλογὰς ποιημάτων ἐν τοῖς σχολείοις ἐπίσης ἀπαγγελλομένων. Ἐάν τις ἐξαιρέσῃ λίαν εὐάριθμα ποιήματα τῶν κ. κ. Δ. Βικέλα, Ἀγγέλου Βλάχου, Γ. Δροσίνη, Κ. Παλαμᾶ, Δαμιανοῦ καὶ Π. Φέρμπου, τὰ πλεῖστα τῶν περιλαμβανομένων ἀνήκουν εἰς παλαιοτέρους ποιητάς, εἰς τὸν Παράσχον, Βηλαρᾶν, Παν. καὶ Ἀλ. Σοῦτσον, Ἀλ. Ραγκαβῆν, Α. Βοζάντιον, Καρασούτσαν, Βαλαωρίτην, Ζαλακώσταν, Ταντα-λίδην, Κατακουζηνόν. Ἑπομένως τρέφονται εἰσέτι οἱ παῖδες μὲ τὴν παλαιὰν τροφήν, ἡ ὁποία καὶ τότε μὲν δὲν εἶχε λίαν ἰσχυρὰ συστατικά, σήμερον δὲ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ἔωλος. Ἐάν τις ἐξαιρέσῃ πολλὰ τῶν ποιημάτων τοῦ Ἀριστ. Βαλαωρίτου καὶ τοῦ Ζαλακώστα, ἐν οἷς ἐξαίρεται ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀνδρείας, αἱ ἰδέαι τῶν λοιπῶν ποιημάτων εἶνε εἰλημμέναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ὀλίγιστα τούτων ἀποβλέπουσιν εἰς διέγερσιν θρησκευτικῶν συναισθημάτων. Οἱ παλαιότεροι ὅμως ποιηταὶ δὲν ἔγραψαν ποιήματα πρὸς ἀπαγγελίαν ἐν τοῖς σχολείοις. Μόνον ὁ Κατακουζηνὸς ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν. Ἀλλ' ἡ ἐποχή, καθ' ἣν τὰ ποιήματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἔτι μεταχειριζόμεθα ἐν τοῖς σχολείοις, ἐγράφησαν, εἶνε ἤδη παρωχημένη. Ἄλλοι οἱ κοινωνικοὶ καὶ πολιτειακοὶ ὅροι οἱ τότε, ἄλλοι σήμερον. Καὶ αὐτὰ τὰ ἤθη ὑπέστησαν οὐκ ὀλίγην μεταβολήν. Μάλιστα δὲ ὁ τελευταῖος πόλεμος ἠνέῳξεν ἐνώπιον τοῦ Ἕλληνος ὁρίζοντας νέους, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων δέον νὰ θηρεύσῃ ἄλλα ἰδανικά· ἀπεκάλυψε πληγὰς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας, ὥστε δέον νὰ ζητήσῃ νωπότερα καὶ δραστηριώτερα τὰ πρὸς ἐπούλωσιν αὐτῶν φάρμακα. Πλὴν λοιπὸν τῶν ἄλλων μεταρρυθμίσεων τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τὰ σχολεῖα, ἀνάγκη νὰ ἀνακαινισθῇ καὶ ἡ γεγηρακυῖα ποιητικὴ συλλογή, ἡ μέλλουσα νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Καὶ τὸ μάθημα τῆς ἀπαγγελίας δέον νὰ συνδυασθῇ, ὡς ἐλέχθη, μετὰ τοῦ τῆς Ἐθνικῆς Κατηχήσεως ὡς ἑξῆς, ἵνα καὶ τοῦτο ἐπενέγκῃ τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, τὴν βαθεῖαν δηλ. τῶν διδαγμάτων τούτων ἐντύπωσιν καὶ τὴν ἔξαρσιν τοῦ φρονήματος.

Ἂς ὑποθέσωμεν π. χ. ὅτι πρόκειται νὰ διδαχθῶσιν οἱ μαθηταὶ τὴν ἔννοιαν τῆς πατρίδος, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος, τῆς δικαιοσύνης, τῶν νόμων. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον χορηγεῖ ἡ ὀρθὴ περὶ τούτων ἀντίληψις, δέον νὰ ἐπέρχηται πρὸς θέρμανσιν τῆς ψυχῆς τοῦ μαθητοῦ καὶ πρὸς ἐντύπωσιν βαθεῖαν τῶν ἐννοιῶν τούτων ποίημά τι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πεποιημένον ἢ διάλογος, ἐν ᾧ νὰ ἐξαίρηται ἡ πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἰσότητα, τὴν δικαιοσύνην, τοὺς νόμους ἀφοσίωσις. Ἡ παιδικὴ καρδία εἶνε εὔπλαστος καὶ τρυφερὰ καὶ εὐκόλως παθαίνεται, ἡ δὲ φαντασία του ζωηρά. Εἶνε λοιπὸν ἀνάγκη πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διαφόρων γνώσεων νὰ καταφεύγῃ τις εἰς τὴν τρυφερότητα τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς καὶ νὰ διεγείρῃ ὅσον ἔνεστι τὴν φαντασίαν του. Ἡ ξηρὰ διδασκαλία δὲν ἰσχύει νὰ ἐπιδράσῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Πρέπει νὰ αἰσθητοποιηθῇ. Ὁ παιδικὸς ὀφθαλμὸς δέον νὰ ἴδῃ ὡς ἐπὶ σκηνῆς ἐκτυλισσόμενα ἐπεισόδια βάσιν ἔχοντα τὴν ἔννοιαν, ἣν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐντυπώσωμεν. Μετὰ τὴν διδασκαλίαν π. χ. τῆς ἐννοίας τῆς πατρίδος, πόσην ἐντύπωσιν θὰ προξενήσῃ ἡ ἐν ὡραίᾳ παραφράσει ἀπαγγελία τῶν ὡραίων στίχων τῆς Ἰφιγενείας ἐν Αὐλίδι τοῦ Εὐριπίδου, ἐν οἷς παρίσταται ἡ ἡρωὶς προσφέρουσα ἑαυτὴν γενναίως θῦμα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ ἄλλου τινὸς ἔργου πεζοῦ ἢ ἐμμέτρου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πεποιημένου! Περὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας προκειμένου, οὐδεμία θεωρητικὴ διδασκαλία θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξεγείρῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τοῦ παιδὸς ἀκμαίαν τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτὴν ὅσον π. χ. ἡ ἀπαγγελία σκηνῶν τινων τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου τοῦ Βασιλειάδου, ἐν ᾧ παρίστανται πρόσωπα δρῶντα καὶ ἀγωνιζόμενα ὑπὲρ αὐτῆς, ἢ ἡ ἀπαγγελία τοῦ δημώδους ἐκείνου ᾄσματος «Μάννα, σοῦ λέω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω...» κ.λ.π. Τί ἄλλο δύναται νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν περὶ νόμων

θεωρητικὴν διδασκαλίαν, ὅσον ἡ ἀπαγγελία ἐν ὡραίᾳ καὶ ζωηρᾷ παραφράσει τεμαχίων τοῦ διαλόγου τοῦ Κρίτωνος, ἢ ἄλλου τινὸς ἔργου πεζοῦ ἢ ἐμμέτρου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πεποιημένου;

Ἔχω ὑπ' ὄψει μου Γαλλικὰς καὶ Γερμανικὰς συλλογὰς σχολικὰς ποιημάτων, διαλόγων καὶ μονολόγων. Ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων αὐτῶν εἶνε θαυμαστή. Πᾶσα ἀρετὴ οἰκογενειακή, πολιτική, ἐθνική, ἀνθρωπίνη ἐν γένει ἐξαίρεται διὰ ποιημάτων, εἴτε διὰ μονολόγων, εἴτε διὰ διαλόγων. Τοιαύτης τινὸς καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην.

Μὴ δὲ νομίσῃ τις ὅτι δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ὑπαγωγὴ εἰς τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν μελῳδίαν παντὸς θέματος. Καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ξηροτέρων ἡ γόνιμος φαντασία δύναται πολλὰ νὰ ἐφεύρῃ. Ἵνα π. χ. ὁ παῖς αἰσθανθῇ τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει ἡ πρόθυμος τῶν φόρων καταβολή, ἂς πλασθῇ διάλογός τις, ποίημά τι, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ παρίσταται ἡ πατρὶς ὡς στερουμένη τῶν μέσων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων αὐτῆς ἀναγκῶν καὶ ἑπομένως δι' ἔλλειψιν τούτων ἀπειλουμένη. Ἵνα ἐξαρθῶσι τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίας τῆς πατρίδος, ἂς πλασθῇ ποίημά τι, ἐν ᾧ ὁ φυγόστρατος νὰ εἰκονίζηται ὡς ὁ ἀρχαῖος Σπαρτιάτης, ὁ ἕνεκα λιποταξίας ὑπὸ πάντων ὑβριζόμενος καὶ ἀτιμαζόμενος, ἢ ἐν ᾧ ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία νὰ εἰκονίζηται ὡς ἔξοχος τιμὴ προσγιγνομένη εἰς τὸν πολίτην, ἣν ἡ πατρὶς ἀρνεῖται εἰς τὸν ἀνάξιον αὐτῆς. Πόσοι ὡραῖοι ἐπίσης διάλογοι δὲν δύνανται νὰ ποιηθῶσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης!

Ἀλλὰ τὸ θέμα ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν καὶ ὑστέρησε καὶ πολὺ μᾶλλον σήμερον ὑστερεῖ ἡ σχολικὴ ποιητικὴ ἡμῶν συλλογή, εἶνε ἡ ὑποχρέωσις τοῦ Ἕλληνος πρὸς τοὺς δούλους ἀδελφούς του καὶ ἐν γένει ἡ προπαρασκευὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἵνα τρέφῃ μῖσος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀδιάλλακτον. Δυστυχῶς δὲν ἐνοήθη ἐπαρκῶς ὅτι καὶ στρατιωτικοὶ ὀργανισμοὶ καὶ τελειότεροι ἐξοπλισμοὶ καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἑκάστοτε νεωτέρων ἐπινοουμένων πολεμικῶν ἐφευρημάτων δὲν ἰσχύουσι νὰ ἐμφυσήσωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Κρητῶν τὸν ἐθνικὸν ἐκεῖνον ἐγωϊσμὸν τὸν ἐξωθοῦντα καὶ αὐτὰ τὰ ἀσθενέστερα πολλάκις εἰς μεγαλουργήματα. Σήμερον λοιπὸν μετὰ τὸν ἄδοξον πόλεμον δέον νὰ σκεφθῶμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πολὺ ὡριμώτερον. Ἔχομεν πρὸ ἡμῶν πρόσφατον τὸ παράδειγμα τοῦ μεγάλου Γαλλικοῦ ἔθνους. Μετὰ τὴν εἰρήνην τῶν Βερσαλλιῶν ἐκ τῶν στέρνων τοῦ ἔθνους ἐκείνου ὁλοκλήρου ἤχησε μία φωνή, ἡ ὁποία ἀδιαλείπτως ἔκτοτε πλήττει τὰ ὦτα παντός, εἰς τὰς φλέβας τοῦ ὁποίου ῥέει Γαλατικὸν αἷμα: *ἐκδίκησις*. Μὲ τὴν φωνὴν ταύτην μετουσιουμένην εἰς ποιήματα, εἰς διαλόγους, εἰς ᾄσματα λικνίζεται τὸ βρέφος, ἀνατρέφεται ὁ παῖς, παιδαγωγεῖται ὁ μαθητής, γυμνάζεται ὁ στρατιώτης. Τοιαύτης λοιπὸν παιδαγωγήσεως, ἀλλὰ συστηματικῆς ἔχομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον, εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἔθνος, ἀνάγκην. Καθῆκον ἔχομεν νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τοὺς μαθητάς μας ἀποστροφὴν πρὸς τὸν ἐχθρόν, νὰ διδάξωμεν αὐτοὺς τὸ μῖσος κατὰ τοῦ τυραννοῦντος ἑκατομμύρια εἰσέτι δούλων ἀδελφῶν μας. Διὰ τῆς ποιήσεως ὀφείλομεν νὰ παρουσιάζωμεν εἰς τὴν ζωηράν των φαντασίαν τὴν καταισχύνην τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, τὴν πεῖναν καὶ τὴν γύμνιαν, εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν τόσοι ἐκ τῶν ἀδελφῶν μας. Πρὸ πάντων δὲ ὀφείλομεν νὰ εἰκονίσωμεν μὲ ζοφερώτατα χρώματα τὰς δηώσεις τῶν λαμπρῶν χωρίων καὶ πόλεών μας, τὰς ἀτιμώσεις τῶν παρθένων μας, τὰς κατακρεουργήσεις τῶν τραυματιῶν μας. Εἶνε περίεργος ἡ στειρότης τῆς Μούσης τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Τὸ παρὰ τὸν Τύρναβον δρᾶμα, τῆς πυροπολήσεως πεντηκοντάδος περίπου τραυματιῶν, οὐδένα ἐνέπνευσεν! Ἡ πρᾶξις τῶν κατοίκων τῆς Κουτσούφλιανης παρήγαγεν ἄχρους τινάς, ἀτόνους καὶ θνησιγενεῖς στίχους, ὧν ἡ πενιχρότης καθίσταται αἰσθητοτέρα, ὅταν παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἀθάνατα μοιρολόγια τῶν κατοίκων τῆς Πάργας.

Ἀνάγκη λοιπὸν ποιητικῆς συλλογῆς προσφόρου, ἀναλόγου πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ πρὸς τὰ διδακτέα θέματα τῆς Ἐθνικῆς κατηχήσεως, ὡς καὶ συλλογῆς διαλόγων ποικίλων. Πρὸς κατόρθωσιν τούτων ἀνάγκη νὰ συσταθῇ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἐπιτροπεία ἐξ ἁρμοδίων προσώπων, ἡ ὁποία νὰ ὁρίσῃ τὰ θέματα, ἐφ' ὧν δέον νὰ ἐρείδηται τὸ ποίημα, ὁ διάλογος ἢ ὁ μονόλογος. Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῶν θεμάτων τούτων ἂς προκηρυχθῇ διαγωνισμὸς μὲ γενναίαν ἀμοιβήν. Ἐν ταῖς συλλογαῖς, πλὴν τῶν πρωτοτύπων ἔργων ἂς περιληφθῶσι καὶ μεταφράσεις ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἢ συγγραφέων καὶ ἂς καταλεχθῶσι καὶ τὰ ἐξοχώτερα καὶ καταλληλότερα πεζὰ ἢ ἔμμετρα ἔργα τῶν παλαιοτέρων τοῦ αἰῶνος τούτου ποιητῶν.

Ἐννοῶ τὴν δυσχέρειαν τοῦ ζητήματος. Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη ὅμως τῆς ἀναρριπίσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ τῆς ἐμπνεύσεως γενναίων αἰσθημάτων εἰς τὴν ψυχὴν τῆς νεωτέρας γενεᾶς εἶνε τοσοῦτον ἐπιτακτική, ὥστε πᾶσα δυσχέρεια πρέπει νὰ ὑπερνικηθῇ, πᾶν πρόσκομμα νὰ ὑπερβληθῇ. Ἐν Γερμανίᾳ οὐ μόνον ἐν τοῖς σχολείοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ στρατῷ ὑπάρχουν ἐθνικαὶ συλλογαὶ ποιημάτων καὶ ᾀσμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα διαπλάττεται ὁ μαθητὴς καὶ ὁ Γερμανὸς στρατιώτης. Κατενοήθη ὑπὸ τῶν παιδαγωγούντων τὴν Γερμανικὴν νεότητα ἡ ἐπίδρασις τῆς ποιήσεως εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εἰς τοὺς στρατῶνας. Εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ἀκόνη, δι' ἧς ἡ ψυχὴ ὀξύνεται εἰς ἀρετὴν καὶ καθίσταται εὐπαθεστέρα καὶ εὐαισθητοτέρα πρὸς αὐτήν. Ὁ παῖς, ὅταν κατανοῇ τὸ ἀπαγγελλόμενον ποίημα καὶ ἐξαγ-

γέλλῃ αὐτὸ μετὰ τοῦ προσήκοντος ἤθους καὶ πάθους, ὑπεισέρχεται πολὺ εὐκολώτερον τοῦ ἀνδρός, ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς ἡλικίας του προερχομένης ψυχικῆς τρυφερότητος καὶ τῆς πλείονος ζωηρότητος τῆς φαντασίας του, εἰς τὰ ζωγραφούμενα γενναῖα αἰσθήματα, αἰσθάνεται αὐτὰ βαθύτερον καὶ παθαίνεται ἐξ αὐτῶν. Τοῦτο συχνὰ ἐπαναλαμβανόμενον μορφώνει τὴν ψυχὴν ἀφομοιοῦν αὐτὴν πρὸς τοὺς γενναίους χαρακτῆρας καὶ ἐντυποῖ εἰς αὐτὴν ἴχνη ἀνεξίτηλα ποικίλης ἀρετῆς.

Ἂς καλλιεργηθῇ λοιπὸν καὶ παρ' ἡμῖν ἡ σχολικὴ ποίησις καὶ συνδυαζομένη μετὰ καταλλήλων ᾀσμάτων ἂς λάβῃ τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν εἰς τὰ σχολεῖά μας.

Γ. Α. Μπουκουβαλας

ΣΑΝΤΕ ΖΙΟΥΦΡΙΔΑ

Η ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ [1]

[*Διάλεξις τοῦ Ἰταλοῦ καθηγητοῦ Σάντε Ζιουφρίδα*].

Β'

Ἐν τούτοις ἂς παρατηρήσωμεν κεφαλαιωδῶς ἐπὶ τίνων ὁρίων ἵσταται εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, ἡ τῆς γυναικὸς ἐκπαίδευσις, καὶ πόσον αὕτη ἐκτιμᾶται. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θέλω πραγματευθῆ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς ἐν ὑψηλῇ περιωπῇ γεννηθείσης γυναικός· διότι δικαίως πρέπει αὕτη νὰ εἶνε ἡ ἀρίστη καὶ ἡ μᾶλλον ἐπιμεμελημένη.

Καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ ***φυσικοῦ μέρους*** θὰ σημειώσω πρώτιστα, ὅτι μόλις αἱ κόραι φθάσωσιν εἰς συμπαγῆ ἡλικίαν καὶ γίνωσιν ὁπωσοῦν εὐόρατοι, ἀπαγορεύεται αὐταῖς, ἂν οὐχὶ διαρρήδην, ἀλλ' ἐμμέσως μεταδίδεται εἰς αὐτὰς ἡ γνώμη ὅτι δὲν ἁρμόζει αὐταῖς νὰ διασκεδάζωσι, νὰ τρέχωσι, νὰ χαριεντίζωνται κατὰ βούλησιν, ὡς κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ ὡς ἔτι ἐξακολουθοῦσι ποιοῦντες οἱ μικροὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἀρθείσης παρ' αὐτῶν ἐκείνης τῆς κινήσεως, τῆς τόσον ζωτικῆς, ἥτις θὰ συνετέλει νὰ φαιδρύνῃ τὸ πνεῦμά των καὶ ἀναπτύξῃ τὰς δυνάμεις των, ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου ἐπέρχεται ἡ νάρκωσις καὶ ἀπονέκρωσις ὅλου τοῦ σώματος. Ἀλλ' ἐλησμόνησα τὰς δύο ἢ τρεῖς ὥρας τοῦ ἐξαρθρωτικοῦ χοροῦ καθ' ἑβδομάδα, καὶ παρέλιπον νὰ μνημονεύσω τῶν μονοτόνων ἐντὸς τῆς πόλεως περιπάτων καὶ τῶν περιοδικῶν ἐπισκέψεων, καθ' ἃς αἱ νεάνιδες ὑποχρεοῦνται νὰ τηρῶσι συμπεριφορὰν κατὰ τοὺς κανόνας γελοίας ἐθιμοτυπίας. Καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ οὐδεμία σωματικὴ ἐκγύμνασις τῶν νεανίδων, αἵτινες ὁσημέραι ἀναπτύσσονται κατά τε τὸ σχῆμα καὶ τὴν ὄψιν εἰς δεσποινίδας, οὐδεμία φωνασκία, οὐδεμία θυμηδία! Οὐαί, οὐαί! θὰ ἐμειοῦτο ἡ εὐπρέπεια, θὰ ἐζημιοῦτο ἡ κοσμιότης! Καὶ ἔπειτα... καὶ ἔπειτα,... πρέπει νὰ προσέχῃ τις τὴν ἁβρὰν κρᾶσίν των. Βεβαίως, καὶ ὀρθῶς, πρέπει νὰ προσέχῃ. Καὶ λοιπόν, ἐξακολουθεῖτε, ἀγαθαὶ μητέρες, νὰ περιβάλλετε τὰς θυγατέρας σας μετὰ πάσης μαλθακότητος, περιποιήθητε αὐτὰς ὡς φυτὰ θερμοκηπίου, κλείετε, μάλιστα, ἐντὸς κυτίων βαμβακίνων, ὡς ἀγαλμάτια ἐκ κηροῦ, ἵνα μὴ τακῶσιν ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ σᾶς λέγω ἐγὼ ὅτι συνετῶς προύνοήσατε περὶ τῆς ὑλικῆς εὐτυχίας των!

Δὲν παραμελεῖται δὲ μόνον κατὰ τὴν τοιαύτην φυσικὴν ἀνατροφὴν τῶν κορασίων ἡ ὑγιεινὴ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ κινητηρίου συστήματος, ἀλλὰ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ ὑγιεινὴ τῆς ἐπιδερμίδος καὶ ἡ ὑγιεινὴ τῆς φωνῆς καὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, καὶ ἡ τῶν νεύρων, καὶ τῶν νευρικῶν κέντρων, καὶ ἡ τῶν πνευστικῶν ὀργάνων, καὶ ἡ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, καὶ ἡ ὑγιεινὴ τέλος τῶν λοιπῶν σπλάγχνων καὶ τῶν λοιπῶν ζωτικῶν λειτουργιῶν. Πᾶσαι αὗται αἱ βλαβερώταται παραμελήσεις πηγάζουσιν ἐκ διπλῆς αἰτίας, τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀδιαφορίας περὶ τὴν κατὰ κανόνας ἀνατροφὴν τῶν τέκνων. Ἀσύγγνωστος ἐκείνη, ἐγκληματικὴ αὕτη· διότι, ὡς καλῶς λέγει ὁ Ρουσσώ, ὁ μὴ ὢν προπαρεσκευασμένος εἰς τὰ καθήκοντα πατρὸς ἢ μητρὸς εἶνε ἀνάξιος νὰ γίνῃ τοιοῦτος.

Ταυτοχρόνως ἡ περὶ τὴν σπουδὴν ἐνασχόλησις προώρως ἀρχομένη, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν συνήθειαν, ὁσημέραι μᾶλλον αὐξάνει κατ' ἔνταση καὶ διάρκειαν, αἱ δὲ κόραι ὅπως ἐκπληρῶσι τὰ βαρέα τοῦ σχολείου καθήκοντα πρέπει νὰ

[1] Ἴδε σελ. 35.

στερηθῶσιν ἐκοῦσαι ἄκουσαι τὰς βραχείας ἀνέσεις, τὰς μεμετρημένας ἀναπαύλας, καὶ συχνάκις ἔτι τὰς ἀναγκαίας πρὸς ὕπνον ὥρας.

Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, χαίρετε, ἀθῷαι τέρψεις, καὶ εὐφρόσυνοι ἀπολαύσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας! μακρὰν ὦραι ἀμέριμνοι καὶ ἀνέσεις πλήρεις ζωῆς! Οὕτως αἱ ταλαίπωροι κόραι καταδεδικασμέναι εἰς βασανιστήριον ἀκινησίαν, ἐστερημέναι ἀέρος καὶ φωτός, καταπεπιεσμέναι ὑπὸ τῆς διανοητικῆς κοπώσεως, βαθμηδὸν ἀποβάλλουσι σὺν τῇ φυσικῇ ζωηρότητι τὴν χροιὰν τῶν παρειῶν, τὸ ζωηρὸν καὶ φλογερὸν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ μετὰ τῆς ὀρέξεως πᾶσαν δύναμιν καὶ ἀκμὴν νεανικήν. Ἐντεῦθεν ἡ γυνὴ καθίσταται χλωρωτική, ἀναιμική, νευρασθενική, δῆλα δὴ γυνὴ κατὰ φύσιν ἐκπεφυλισμένη, ἧς ὁ τύπος κατὰ δυστυχίαν ἔτι μᾶλλον μεταδίδεται καθ' ἑκάστην εἰς τὰς ἡμετέρας οἰκογενείας.

Τὸ σχολεῖον δὲν δύναται νὰ φέρῃ ἐπανόρθωσιν ἐπὶ τηλικαύτης βλάβης· καθ' ἑαυτὸ μάλιστα συντελεῖ εἰς ἐπαύξησιν διὰ τῶν ἀνθυγιεινῶν οἰκοδομῶν, διὰ τοῦ καθιστικοῦ βίου καὶ διὰ τῆς ὑπερβαλλούσης διανοητικῆς ἐργασίας.

Τὰ ἐκπαιδευτήρια (collegie) παρέχουσι καλλιτέρας συνθήκας εἰς ὡρισμένην τινὰ ἡλικίαν, δῆλα δὴ ἐφ' ὅσον αἱ κόραι φοιτῶσιν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον· ἀλλ' ὅταν προβιβασθῶσιν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, ὑποβάλλονται εἰς εἶδος βίου, ὅπερ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ καταβάλῃ τὰς μᾶλλον ἰσχυρὰς καὶ ῥωμαλέας κράσεις.

Ἀλλά, θὰ εἴπῃ τις, ἡ γυμναστικὴ δὲν θεραπεύει τὰ πάντα; Ἡ γυμναστική, ὡς μέχρι τοῦδε εἶνε ὠργανωμένη παρ' ἡμῖν, οὐδὲν θεραπεύει· ἐπαυξάνει μάλιστα τὰ ἀτοπήματα, ἐξ οὗ καὶ ἐγείρονται παράπονα, διότι ἐπιπροσθέτει ἐνοχλήσεις, κόπους, βλάβας, ἀντικαθιστῶσα εἰς τὴν αὐθόρμητον καὶ φυσικὴν κίνησιν, τὴν τέρπουσαν καὶ ἐνδυναμοῦσαν, τὴν μεμετρημένην καὶ τεχνητήν, ἥτις καὶ καταπόνησιν φέρει καὶ ἀνίαν. Ἔπρεπέ ποτε, παρατηρεῖ σοφῶς ὁ Μόσσος, ἡ γυμναστικὴ νὰ χρησιμεύῃ ὡς συμπλήρωσις τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς! Καθ' ἡμᾶς δὲ αἱ ἀσκήσεις, αἱ μᾶλλον ἁρμόζουσαι εἰς γυναῖκας, δὲν εἶνε αἱ σκοποῦσαι νὰ ἀναπτύξωσιν εἰς αὐτὰς τὴν ἀνδρικὴν ῥώμην, ἀλλ' αἱ συντελοῦσαι εἰς τὸ νὰ παρέχωσιν αὐταῖς εὐκαμψίαν, χάριν καὶ κομψότητα.

Οὕτως ἡ φυσικὴ ἀνατροφὴ τῶν κορασίων ὀτὲ μὲν εἶνε λίαν αὐστηρά, ἁρμόζουσα εἰς μοναχοὺς ἀσκητάς, ὀτὲ δὲ λίαν μαλθακή, ἄλλοτε δὲ καὶ ὅλως παραμελεῖται παρὰ τὰς καλὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τοὺς κανόνας τῆς φυσιολογίας. Πᾶσαι δ' αἱ παραβάσεις αὗται, καθ' ἕνα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον, ἔχουσι βλαβερὰ ἀποτελέσματα μείζονα ἢ ἐλάσσονα· διότι ἡ ἀδύνατος γυνή, ἡ νοσηρὰ καὶ ἀσθενική, πλὴν τοῦ ὅτι εἶνε ἐκτεθειμένη καθ' ἑκάστην εἰς μυρίας παθήσεις, συντεμνούσας καὶ δηλητηριαζούσας τὴν ὕπαρξίν της, ταχέως δεικνύει προφανῆ σημεῖα τῆς φυσικῆς καταπτώσεως εἰς τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν της, εἰς τὰς σάρκας της, προώρως καθισταμένας πλαδαρὰς καὶ ἐκτετηκυίας, καὶ εἰς τὴν νέκρωσιν παντὸς τοῦ σώματός της.

Τὸ μεῖζον δυστύχημα δ' εἶνε ὅτι τὰ γυναικεῖα ταῦτα φάσματα καθίστανται τὰ μᾶλλον δύστροπα καὶ τὰ μᾶλλον ἰδιότροπα, ἕνεκα τῆς συνήθους ἐρεθιστικότητος, τῶν νευρικῶν διεγέρσεων, τῶν ἀλλοκότων παραφορῶν. Ἀλλ' ὁποία ἀνατροφὴ εἶνε αὕτη ἡ τείνουσα νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν νεύρων πᾶσαν ἀκμὴν καὶ σθέσῃ εἰς τὰ γυναικεῖα σώματα τὴν φλόγα τῆς ζωῆς;

Τὸ δὲ κακὸν δὲν περιορίζεται ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ μεταβαίνει ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὸ πνεῦμα· διότι, ὡς γνωστόν, μεταξὺ τῶν φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν λειτουργιῶν ὑπάρχει στενωτάτη σχέσις καὶ ἀμοιβαία ἐξάρτησις· ἄτακτοι καὶ ἀσθενεῖς ἐκεῖναι, ἄτακτοι καὶ ἀσθενεῖς αὗται.

Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ μεταβαλωμεν σύστημα, καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου πρέπει νὰ διορθώσωμεν τὰ λάθη καὶ ἐξαλείψωμεν τὰς προλήψεις, αἵτινες ἄχρι τοῦδε ἐκώλυσαν, τοὐλάχιστον παρ' ἡμῖν, τὴν φυσικὴν βελτίωσιν τῆς γυναικός. Λέγεται ὅτι ἡ γυνὴ εἶνε φύσει εὔθραυστος· εἰς λόγος περισσότερον ἵνα ἐνδυναμώσωμεν αὐτὴν ὅσον ἐπιτρέπει τὸ φῦλόν της. Λέγεται ὅτι ἡ ῥώμη ἀφαιρεῖ τὴν χάριν καὶ τὴν κομψότητα τοῦ γυναικείου σώματος. Ἀλλ' οἱ λέγοντες τοῦτο ἐναλλάσσουσι τὴν ῥώμην πρὸς τὸν ἀγροῖκον ὄγκον ἢ πρὸς τὴν ἀγαλματικὴν ἀκαμψίαν. Τίς τύπος ὑπάρχει καλαισθητικῶς ἐντελέστερος τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν; καὶ ὅμως αἱ Ἑλληνίδες ἦσαν ῥωμαλέαι, καὶ μητέρες ῥωμαλέων ἀνδρῶν. Ἀλλά, πλὴν τούτων, νομίζετε, Κυρίαι, ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀρρενωπῶν ἀνδρῶν ἀρέσκει μᾶλλον ἡ μαλθακὴ καὶ φιλήδονος καλλονὴ τῆς ἐπιγείου Ἀφροδίτης, ἢ ἡ σεβαρὰ καὶ σεβαστὴ χάρις τῆς θείας Ἀθηνᾶς; Λέγεται τέλος, (καὶ εἶνε ἀληθὲς) ὅτι ἡ γυνὴ δὲν ἐγεννήθη ὅπως μάχηται ἐν τοῖς πεδίοις, ὡς αἱ Βρεδαμάνται [1] καὶ αἱ Κλορίνδαι [2], καὶ ὅτι ἕνεκα τῆς ἀνατομικῆς κατασκευῆς της εἶνε μᾶλλον κατάλληλος εἰς παθητικὸν ἢ ἐνεργητικὸν βίον. Εἶνε ἀληθέστατον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ γυνὴ πρέπει νὰ εἶνε κατεσκευασμένη ἐξ ὑάλου ἢ ἐξ ἀπαλῆς ζύμης· διότι ὁ καθιστικὸς βίος καταναλίσκει τὰς δυνάμεις καὶ φθείρει τὴν ὑγείαν, ὅταν εἰς τὸν ὀργανισμὸν λείπῃ δύναμίς τις ἀντοχῆς.

Ἂς πεισθῶμεν ἅπαξ διὰ παντὸς ὅτι ἡ ὕπαρ-

[1] Ἡρωὶς ἀναφερομένη ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Ἀριόστου ἐν τῷ «Μαινομένῳ Ὀρλάνδῳ». Σ. Μ.

[2] Ἡρωὶς ἐπαινουμένη διὰ τὰ ἀνδραγαθήματά της ἐν τῇ «Ἐλευθερωθείσῃ Ἱερουσαλὴμ» τοῦ Τορκουάτου Τάσσου. Σ. Μ.

ξις τῆς γυναικὸς ἔχει ἀνάγκην προστασίας καὶ τὸ σῶμά της μερίμνης. Δὲν θὰ δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς σοβαρὰς μερίμνας τῆς μητρὸς καὶ εἰς τὸ βαρὺ φορτίον τῶν οἰκιακῶν ἐργασιῶν, ἂν τὸ σαρκίον της στερῆται πάσης ἀκμῆς. Πλὴν τούτων, πάντες γνωρίζουσιν ὅτι τὸ μᾶλλον ἐκτιμώμενον εἰς τὴν γυναῖκα, μετὰ τὴν τιμήν, εἶνε τὸ κάλλος. Ἀλλὰ τὸ κάλλος διαμένει ἄθικτον καὶ διατηρεῖται ἀκμαῖον ἐπὶ μακρὸν εἰς σῶμα εὔρωστον καὶ ὑγιές.

Λοιπὸν ἂς χορηγῶμεν εἰς τὰς κόρας ἐλευθερίαν νὰ γυμνάζωνται ἐν ὑπαίθρῳ, ἐν μέσῳ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ φωτός, νὰ παίζωσι τὰ παιγνίδια, τὰ ἐπιτρεπόμενα εἰς τὸ φῦλόν των (στεφάνι, σφαῖραν, κρόκετ, λὼν-τένυς), ἂς μάθωσι τὴν κολυμβητικήν, ῥυθμικὰς ἄλλας κινήσεις, ἂς ἐπιχειρῶσιν ἐκδρομὰς ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, τοὺς λόφους καὶ τὰ ὄρη, καὶ τότε τὸ θελκτικὸν μειδίαμα τῆς νεότητος θέλει διαλάμπει πλειότερον εἰς τὸ πρόσωπόν των, καὶ ὁ κλασικὸς τύπος τῆς Ἰταλίδος γυναικός, ἐκφραστικώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ τῆς Ἑλληνίδος, θὰ ἐπανακάμψῃ, ὅπως φαιδρύνῃ τὸν ἥλιον διὰ τῆς θείας αὐτοῦ καλλονῆς. Ἂς προπαρασκευάσωμεν ὅμως τὰς γυναῖκας ὅπως ἀρρενωπῶς ἀντέχωσιν εἰς τὰς κακοδαιμονίας καὶ τρικυμίας τοῦ βίου, ὅστις καὶ δι' αὐτὰς εἶνε μία ἐπιστρατεία, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἂς προπαρασκευάσωμεν, ὅπως παραγάγωσι γενεὰν ἐργατικὴν καὶ ῥωμαλέαν.

Ἀνδρῶν ῥωμαλέων καὶ φιλοπόνων ἔχει ἀνάγκην μᾶλλον νῦν ἢ ἄλλοτε ἡ παροῦσα κοινωνία, ἐπειδὴ εἶνε ἠναγκασμένη νὰ διάγῃ βίον συντονώτερον καὶ ταραχωδέστερον, ὅπως μὴ ὑποκύψῃ ἐν τῇ σκληρᾷ πάλῃ τοῦ παγκοσμίου συναγωνισμοῦ. Ἀνδρῶν ῥωμαλέων καὶ φιλοπόνων ἔχει ἀνάγκην νῦν μᾶλλον ἢ ἄλλοτε ἡ προσφιλής μας πατρίς, ὅπως θεραπεύσῃ τὰς πληγάς της καὶ βελτιώσῃ τὴν τύχην της, ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ἑνότητά της καὶ ἐκπληρώσῃ ἐν τῷ κόσμῳ τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν της, πρὸς ἣν ἐκλήθη, ἕνεκα τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΝΥΧΤΑ ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ

Ἡ παγωμένη νύχτα τοῦ Γενάρη
τὰ νεκρωμένα μέλη της τεντώνει,
κι' ἀπὸ ψηλὰ τὸ ξάγρυπνο φεγγάρι
μὲ τὸ χλωμό του φῶς τὴν σαβανώνει...

Ἀπ' ἔξω ἀπὸ μαρμάρινο παλάτι
μὲ μύρια παραθύρια σκοτεινὰ
ἀκούγετ' ἡ κατάρα ἑνὸς διαβάτη,
ποῦ τρέμει ἀπ' τὴ γύμνια καὶ πεινᾷ:

«Νᾷχα κ' ἐγὼ τὴν πλούσια φορεσιά σου
's ἀρχοντικὸ τραπέζι καθισμένος!
νᾷχα γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴ ζεστασιά σου
's τὸ πουπουλένιο στρῶμά σου γερμένος!..»

Μέσα 's τὸ μαρμαρόχτιστο παλάτι
μὲ στεναγμοὺς ὁ ἄρχοντας περνᾷ,
καὶ κλαίγοντας φθονεῖ κάθε διαβάτη,
ποῦ ἀκούραστος 's τοὺς δρόμους τριγυρνᾷ:

«Νᾷχα κ' ἐγὼ μιὰ ἀληθινὴ εὐτυχία,
μιὰ ἀγάπη, μιὰ λαχτάρα, μιὰν ἐλπίδα!
νᾷχα τοῦ νοῦ τὴν ποθητὴ εὐτυχία,
π' οὔτε 's τὸν ὕπνο μου ποτὲ τὴν εἶδα!..»

Καὶ τοὺς ἀκούει τὸ ξάγρυπνο φεγγάρι
καὶ πλέει ἀγάλια-ἀγάλια καὶ γελᾷ,
καὶ 's τὴ θλιμμένη νύχτα τοῦ Γενάρη
τὸ σάβανό του ρίχνει ἀπὸ ψηλά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΚΥΡΙΟΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ!

Βεβαίως εἶσθε ὅλοι σύμφωνοι ὅτι ἡ μόρφωσις, ἣν παρέχει τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, δὲν ἀποβλέπει μόνον εἰς σκοποὺς ἐξανθρωπιστικούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διάδοσιν πρακτικῶν γνώσεων ἀπ' εὐθείας χρησίμων διὰ τοὺς μέλλοντας βιοπαλαιστὰς πολίτας. Ἐπίσης θὰ εἶσθε σύμφωνοι, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀποχρῶν λόγος, ὅπως ἐκ τῆς διδακτικῆς ὕλης τοῦ μαθήματος τῆς πραγματογνωσίας ἐξαιρῶνται ἀκριβῶς πάντα τὰ ἀντικείμενα τὰ δυνάμενα νὰ ἐνδιαφέρωσι τοὺς μέλλοντας γεωργοὺς ὑπὸ ἔποψιν ἐπαγγελματικήν.

Ἴσως μάλιστα ἔχουσι δίκαιον ἠθικολόγοι τινές, οἵτινες φρονοῦσιν ὅτι ἡ διοχέτευσις ὀλίγου καθαροῦ ἀέρος τῆς ἐξοχῆς εἰς τοὺς ἀστικοὺς πληθυσμοὺς τῶν πόλεων διὰ τῆς προσελκύσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν τέκνων τῶν ἀστῶν ἐπὶ γεωργικῶν πραγμάτων, ἐπὶ τῆς φυτοκομίας ἰδίως, εἶνε αὐτόχρημα στοιχεῖον ἠθικοποιόν, οὐκ εὐκαταφρόνητον ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ.

Εἴτε διὰ τὸν ἕνα λόγον, εἴτε διὰ τὸν ἄλλον κατ' ἀρχὴν οὐδεὶς ἀντιφρονεῖ, ὅτι ἠδύναντο τὰ δημοτικὰ σχολεῖα νὰ διοχετεύωσιν εἰς τὴν μέλλουσαν γενεὰν ὠφελίμους τινὰς γνώσεις γεωπονικὰς ἀφ' ἑνός, καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν γεωργίαν ἀφ' ἑτέρου· ἀλλὰ ἡ δυσκολία ἔγκειται εἰς τὸ πῶς νὰ κατορθώνεται τοῦτο ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως.

Καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἀκόμη ὅτι κατορθοῦται ἡ ἑξαετὴς παίδευσις ἀντὶ τῆς λίαν ἀνεπαρκοῦς τετραετοῦς τοιαύτης ὑπάρχουσι δυσκολίαι α') ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ποσὸν τῆς διδακτέας ὕλης, β') ὡς πρὸς τὸ εἶδος αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν διδασκομένων καὶ γ') ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν γεωπονικὴν μόρφωσιν τοῦ διδάσκοντος.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ποσὸν τῆς διδακτέας ὕλης, προφανῶς θὰ ἔχωμεν τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκλογῆς. Ἡ Ἑλλάς, καίτοι κατέχει ὑπὸ ἔποψιν μεγέθους μίαν ἐκ τῶν τελευταίων θέσεων μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, διακρίνεται ἐν τούτοις διὰ τὴν μεγίστην ποικιλίαν τῶν κλιμάτων αὐτῆς καὶ τῶν γεωργικῶν αὐτῆς προϊόντων. Ἐπίσης ὑπὸ πλουτολογικὴν ἔποψιν ἡ Ἑλληνικὴ Γεωργία εἶνε ἐν μικρογραφίᾳ πανομοιότυπον τῆς ὅλης Εὐρώπης. Παραπλεύρως τῶν ἀραιῶς κατῳκημένων Θεσσαλικῶν πεδιάδων, εἰς τὰς ὁποίας ἡ κατὰ στρέμμα ἀξία τῆς γῆς ἀνέρχεται εἰς ὀλίγας μόνον δραχμάς, καὶ τὰ κατὰ στρέμμα καλλιεργητικὰ κεφάλαια ὡσαύτως δὲν ὑπερβαίνουσι δεκάδα δραχμῶν, εὑρίσκομεν πλουσίας φυτείας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ μὲν γῆ πωλεῖται πλέον οὐχὶ μὲ τὸ στρέμμα ἀλλὰ μὲ τὸν τετραγωνικὸν πῆχυν, ὥσπερ οἰκόπεδον, καὶ αἱ ἐτήσιαι δαπάναι τῆς καλλιεργείας ἀνέρχονται εἰς ἑκατοντάδα δραχμῶν. Διὰ τοῦτο τὸ σύνολον τῶν γεωργικῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας δύναται νὰ χρησιμοποιῇ ἡ διδασκομένη νεολαία, εἶνε ἀπέραντον. Ἐπειδὴ ὅμως κατ' ἀνάγκην τὸ ποσὸν τῆς ὕλης, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει ὁ βραχὺς χρόνος τῆς διδασκαλίας, ἔστω καὶ τῆς ἑξαετοῦς, εἶνε πάρα πολὺ ὀλίγος, πολὺς ὁ κίνδυνος μήπως διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι πελαγώσουν μὴ ἐπιτυγχάνοντες τὴν κατάλληλον ἐκλογήν, δηλαδὴ τὸν κατάλληλον περιορισμὸν τῆς ὕλης.. Πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ νατεθῇ ὁ καθορισμὸς τῆς διδακτέας γεωπονικῆς ὕλης εἰς πράγματι ἐμπείρους γεωπόνους ἱκανοὺς ὡς ἐκ τῆς μακροχρονίου πείρας αὐτῶν νὰ ἐκλέγωσι μετὰ κρίσεως χρησιμώτερα πράγματα καὶ νὰ συντάσσωσι πρόγραμμα λίαν ἀναλυτικὸν τῆς διδακτέας ὕλης. Τοῦτο θὰ ἦτο ἡ βάσις καὶ ἡ Λυδία λίθος τῆς ἀποτελεσματικῆς διδασκαλίας γεωργικῶν πραγμάτων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις.

Ἡ ἀφθονία τῆς ὕλης εἶνε τοσαύτη, ὥστε πρέπει ἀμέσως ἀπ' ἀρχῆς νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἴσως ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς γεωπονίας ὡς ἰδίου μαθήματος καὶ νὰ περιορισθῶμεν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς μονογραφίας διεσπαρμένας ὑπὸ μορφὴν ἄρθρων διδακτικῶν εἰς τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἢ καὶ νὰποτελῆται ἴδιον ἀναγνωστικὸν βιβλίον εὐῶνον καὶ εἰκονογραφημένον, τὸ ὁποῖον νὰ πραγματεύηται πάλιν διάφορα γεωργικὰ θέματα ὑπὸ μορφὴν μονογραφιῶν ἀνεξαρτήτων ἀλλήλων, μὴ ἐχουσῶν τὴν ἀπαίτησιν νὰποτελῶσιν ἓν σύνολον συστηματικὸν καὶ ὁπωσδήποτε πλῆρες. Διότι ἂν ἠθέλομεν νὰ ἔχωμεν μίαν συστηματικὴν σειρὰν καὶ κατάταξιν γνώσεων, κατ' ἀνάγκην τὸ στενὸν τοῦ χώρου θὰ ἐξηνάγκαζε τὸν συγγραφέα εἰς τοσαύτην βραχυλογίαν, ὥστε τὸ βιβλίον θὰ ἦτο μᾶλλον ξηρὸς κατάλογος ξηρῶν γνώσεων στολισμένος διὰ τῶν ξηρῶν καρπῶν τῆς ἡμιμαθείας. Ὄχι, ἡμεῖς προτιμῶμεν τὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις πραγμάτευσιν ὀλίγων μέν, ἀλλ' ἐν ἀνέσει κατὰ βάθος καὶ πλάτος διαγεγραμμένων θεμάτων, οὕτως ὥστε δι' αὐτῶν νὰ μὴ φορτώνηται μόνον ἡ μνήμη τοῦ διδασκομένου, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ ἐξασκῆται πρὸ παντὸς ἡ κρίσις των εἰς τὸ νὰ χωνεύωσι τὸ θέμα ἐμβαθύνοντες εἰς αὐτό.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας, κολακεύομαι ὅτι γίνομαι διερμηνεὺς τῆς γνώμης ὅλων τῶν μορφωμένων δημοδιδασκάλων διισχυριζόμενος ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς γεωπονίας δέον νὰ γίνηται οὕτω πως, ὥστε νὰ εἶνε συγχρόνως τερπνή. Τὰ σχετικὰ ἀναγνώσματα δὲν πρέπει νὰ εἶνε γεγραμμένα μετὰ ὕφους ξηροῦ, πλήρη ἀνουσίων ἀριθμῶν μὴ λαλούντων πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδός.

Τὰ σοβαρώτερα γεωπονικὰ ἔργα διασήμων γεωπόνων ἁρμόζουσιν ἴσως εἰς τὴν ὥριμον νεολαίαν, καθίστανται ὅμως ἄχρηστα, ὅταν τὰ παραθέσητε εἰς τοὺς παῖδας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ὅταν θέλητε νὰ ἐκλαϊκεύσητε τὰς γεωργικὰς γνώσεις εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, πρέπει νὰποταθῆτε πρὸ παντὸς εἰς τὴν φαντασίαν τῶν παίδων, ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς ὁποίας ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ μεταφέρῃ τοὺς μαθητάς του τόσον εὐκόλως εἰς ἀπομεμακρυσμένας χώρας, καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐκδρομῶν καὶ ταξειδίων νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς πλεῖστα χρήσιμα πράγματα ἐκ τῆς γεωργίας τῶν διαφόρων τόπων καὶ νὰ συγκρίνῃ αὐτὰ πρὸς τὴν ἐγχώριον. Ὁ διδάσκαλος πρέπει οὐχὶ νὰ κηρύσσῃ τὸν ὀρθὸν λόγον τῆς γεωργίας καὶ νὰ ἐκσφενδονίζῃ ἀναθέματα κατὰ τῶν ἄλλως πραττόντων γεωργῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον πρέπει νὰ διηγῆται, ὅπως οἱ Ἄραβες μυθοπλάσται, νὰ κρατῇ ἀκμαίαν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατηρίου του διὰ τῆς πλοκῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἐν τῷ μύθῳ διπόδων καὶ τετραπόδων πρωταγωνιστῶν καὶ νὰ συνδέῃ τὸν διδακτικὸν πυρῆνα τοῦ θέματός του πρὸς τὸν μῦθον.

Προκειμένου δὲ περὶ συγγραφῆς γεωπονικῶν ἀναγνωσμάτων δανείσατε τὸν κάλαμον εἰς γεωργικοὺς συγγραφεῖς μὲ ὕφος ζωντανὸν καὶ φανταστίαν ἀκμαίαν ἱκανοὺς νὰ ἐκλαϊκεύσωσι τὴν γεωπονίαν, καθ' ὃν τρόπον ὁ Ἰούλιος Βὲρν ἐκλαϊκεύει τὴν γεωγραφίαν καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Καὶ ἂν δὲν δύνασθε νὰ εὕρητε συγγραφεῖς γεωργικοὺς ἀναλόγου ὕψους, μὴ περιφρονῆτε καὶ τὴν γνωστὴν μέθοδον τῶν διατυμπανιζόντων τὰς ἀρετὰς θαυματουργῶν καταποτίων. Τὰ τοιαῦτα ἀναγνώσματα δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ μορφὴν διαλόγων καὶ νὰ πραγματεύωνται τὸ

θέμα των οὕτω πως, ὥστε διὰ τῆς συζητήσεως νὰ γεννᾶται τὸ φῶς.

Εἰς ταῦτα προστίθενται καὶ αἱ ἀξιώσεις τῆς ὀργανοληπτικῆς ἢ αἰσθητοποιοῦ διδασκαλίας. Δὲν ἠξεύρω ἐὰν εἶμαι ὑπερβολικὸς διατεινόμενος ὅτι ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα συλλογὴν χρωματιστῶν πινάκων παριστανόντων γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ζῷα, φυτά, προϊόντα κτλ., ὡς ὑπάρχουσιν ἀλλαχοῦ.

Δὲν τολμῶ νὰ προβῶ μέχρι ἐκμαγείων, ἅτινα δυσκολώτερα διατηροῦνται καὶ εἶναι δαπανηρά. Πλὴν ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν τὰ δημοτικά μας σχολεῖα ν' ἀποκτήσωσι πάντα ταῦτα, τοὐλάχιστον πρέπει νὰ τὰ ἔχωσι τὰ διδασκαλεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα μορφοῦνται οἱ δημοδιδάσκαλοι τοῦ μέλλοντος, διότι ὁ διδάσκαλος ἀφοῦ ἐννοήσῃ καὶ χωνεύσῃ κατὰ βάθος τὸ θέμα του, εὑρίσκει εἰς τὰς ἀνὰ τὰς ἐξοχὰς ἐκδρομάς του μετὰ τῶν μαθητῶν πλεῖστα γεωργικὰ ἀντικείμενα, ὥστε ἐπ' αὐτῶν νὰ δύναται νὰ βασίζῃ τὴν αἰσθητοποιὸν διδασκαλίαν του.

Ἤδη ἂς ἴδωμεν πῶς πρέπει νὰ μορφώνεται ὁ δημοδιδάσκαλος, εἰς ὃν πρόκειται ν' ἀνατεθῇ ἡ διδασκαλία τῶν γεωπονικῶν γνώσεων. Ἐν πρώτοις δύναται εὐκόλως καὶ πρέπει νὰ γνωρίζῃ πρακτικῶς δενδροκομίαν καὶ ἀνθοκομίαν. — Ἀνθοκομίαν; Ἀλλὰ πῶς; — τὰ ἄνθη δὲν παράγουν καρπούς· τί σχέσιν ἔχουσι ταῦτα μετὰ τῆς γεωργίας; Βεβαιώθητε ὅτι ἔχουσι μεγίστην σχέσιν, διότι ἐμπνέουσιν εἰς τοὺς ἀστικοὺς πληθυσμοὺς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐξοχὴν καὶ διευκολύνουσι τὴν ἐπάνοδον τῶν ἀποσκιρτησάντων ἐκ τῶν τάξεων τῆς γεωργίας εἰς τοὺς ἀγρούς. — Ἡ «ἀπουσία» τῶν εὐπόρων κτηματιῶν ἀπὸ τῶν τσιφλικίων των ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸ ὅτι εἰς ταῦτα δὲν εὑρίσκει τις οὔτε ἓν δένδρον οὔτε ἓν ἄνθος οὔτε κἂν ἓν λαχανικὸν διὰ τὴν ἔλλειψιν καλαισθησίας ἐκ μέρους τῶν ἀγροτῶν. — Ἀναπτύξατε τὴν καλαισθησίαν των διὰ τῆς ἀνθοκομίας, τῆς δενδροκομίας καὶ θὰ ἴδητε τοὺς πλουσίους νὰ διασπείρωνται ἕκαστον ἔαρ εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ νὰ γονιμοποιῶσι ταύτας διὰ τῶν κεφαλαίων των. Ἄλλως ἡ ἀνθοκομία εἶναι ἡ μουσικὴ τῶν χρωμάτων καὶ τῶν ἀρωμάτων, καὶ ἡ δενδροκομία εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς φύσεως. — Δύο μικρὰ χειραμάξια πρὸς προχείρον μεταφορὰν κόπρου, ὀλίγα ἐργαλεῖα κηπουρικῆς καλλιεργείας, ὀλίγα μέτρα σύρματος πρὸς περίφραξιν καὶ τινα ἀγγεῖα μετακομίσεως ὕδατος ἀρκοῦσιν ἵνα ὁ δημοδιδάσκαλος θαυματουργήσῃ ἐν τῷ χωρίῳ του, διὰ τῶν χειρῶν τῶν μαθητῶν του, φθάνει μόνον αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ἔτυχε ζωντανῆς, πραγματικῆς διδασκαλίας.

Εἶτα ὁ δημοδιδάσκαλος ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν νεωτέρων γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ νὰ περιγράφῃ ταῦτα εὐκαιρίας τυχούσης εἰς τοὺς μαθητάς του ἐκ τοῦ φυσικοῦ. — Τέλος ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὰς διαφόρους ἀσθενείας τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, καὶ ἰδίως τῆς ἀμπέλου, ἵνα ἐν ὥρᾳ κρισίμῳ διδάσκῃ οὐχὶ πλέον τοὺς μαθητὰς ἀλλὰ τοὺς χωρικοὺς τὴν θεραπείαν τοῦ περονοσπόρου, τὴν δοκιμὴν τοῦ κουκουλοσπόρου, τοῦ μικροσκοπίου καὶ ἄλλα παρόμοια.

Ἃς εἴπωμεν ὅμως ἤδη μερικά, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ εἰξεύρῃ ἢ τοὐλάχιστον δὲν πρέπει νὰ διδάσκῃ. — Ὁ δημοδιδάσκαλος δὲν δύναται νὰ παραθέτῃ εἰς τὴν τρυφερὰν νεολαίαν γεωργικὰς γνώσεις φύσεως πλουτολογικῆς, διότι αὗται εἶναι δυσχώνευτοι διὰ τοὺς παῖδας καὶ ἴσως μάλιστα ἐπιβλαβεῖς διὰ τοὺς φύσει φιλοκερδεῖς, διότι καλλιεργοῦντες τὴν ἤδη ἀνεπτυγμένην τοιούτου εἴδους ἰδιοφυΐαν ὑπεραυξάνομεν αὐτὴν καὶ παράγομεν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὸν «παραδόπιστον» ἄνθρωπον. — Θεωρῶ ἀναγκαίαν τὴν παρέκβασιν ταύτην, διότι, πρὸς μὴ κακοφανισμόν σας, ἀπομακρύνοντες τὴν πλουτολογίαν ἀπομακρύνομεν σχεδὸν τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς γεωπονίας ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Γεωργία δὲν σημαίνει «ἡ τέχνη τοῦ καλλιεργεῖν τὴν γῆν», ὡς τινες ἐσφαλμένως νομίζουσιν, ἀλλὰ «ἡ τέχνη τοῦ κερδίζειν χρήματα ἐκ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς». — Τὴν τύχην τοῦ γεωργοῦ δὲν ἀποφασίζει τόσον ὁ νεφεληγερέτης Ζεὺς διὰ τῶν βροχῶν του, ὅσον τὸ χρηματιστήριον, ἐν ᾧ ῥυθμίζεται ἡ τιμὴ τῆς σταφίδος ἢ τοῦ σίτου. Ἀλλὰ δυστυχῶς εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ χρηματιστηρίου καὶ τὰ γραφεῖα τῶν ἐμπορομεσιτῶν καὶ ναυλομεσιτῶν δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ ἡ πτερωτὴ φαντασία τῶν παίδων χωρὶς νὰ ζαρώσῃ τὰ χρυσᾶ πτερά της ἐνώπιον τῆς ψυχρᾶς πραγματικότητος.

. . . . . .

Ἄλλως τε ἂς διασαφήσωμεν καλῶς τί ζητοῦμεν παρὰ τοῦ δημοδιδασκάλου, διδάσκοντος γεωπονίαν, εἴτε ὡς ἴδιον μάθημα εἴτε διεσπαρμένας γεωπονικὰς γνώσεις εἰς τὰ διάφορα ἄλλα μαθήματα, εἴτε (ἐδῶ ἀρχίζει τὸ βάσανον) διδάσκοντος τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν του ἐπὶ εὐκαιρίᾳ.

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι πολλοί, καὶ μάλιστα σεβαροί, φρονοῦντες εἰσέτι ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ἡ διάδοσις χρησίμων γνώσεων δι' οἵου δήποτε μέσου, καὶ ὅτι δι' αὐτῶν καὶ μόνον πᾶν καθεστὼς δύναται καὶ ὀφείλει νὰ μεταβληθῇ, μόνον καὶ μόνον διότι εἶναι καθεστώς, καὶ διότι δὲν ὑπάρχει κατ' αὐτοὺς καθεστὼς μὴ ἐπιδεκτικὸν βελτιώσεως. Οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι παρὰ τοῦ διδάσκοντος τὴν γεωπονίαν δημοδιδασκάλου τὴν ἀξίωσιν νὰ κάμῃ ἐξ ἅπαντος κἄτι τι. Δὲν ἔκαμε τίποτε ὁ διδάσκαλός μας, λέγουν, οὔτε κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν κόσμον νὰ καλλιεργῇ τὰς εἰσέτι χέρσους γαίας, οὔτε τοῦ τείου, οὔτε τοῦ καφὲ τὴν καλλιέργειαν κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῷ χωρίῳ του. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν κατορθοῦσιν οὔτε οἱ γεωπόνοι, διότι ἡ καλλιέργεια τῶν ἀγόνων γαιῶν δὲν εἶναι ἐπικερδὴς καὶ ὁ καφὲς δὲν ἐπιτυγχάνει διὰ λόγους κλίματος.

Πῶς ἔχετε τὴν ἀξίωσιν ἀπὸ τὸν δημοδιδάσκαλον νὰ πείσῃ τοὺς χωρικοὺς τὰ εὖ ἔχοντα νὰ μεταβάλωσι; Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον δὲν προτίθεται νὰ συναγωνίζηται πρὸς τὰς γεωργικὰς σχολάς, οὔτε ἀντικαθιστᾷ αὐτάς, ἀλλ' ἁπλῶς δύναται καὶ καθῆκον ἔχει ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ διαδίδῃ εὐλήπτους τινὰς γεωργικὰς γνώσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συνδέῃ τὴν ψυχὴν τῶν παίδων πρὸς τὴν γεωργίαν.

Θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐπεκταθῶ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς εἰσαγωγῆς γεωργικῶν γνώσεων εἰς τὴν δημοτικὴν παίδευσιν, διότι αὕτη μοὶ φαίνεται αὐταπόδεικτος.

Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἡ φυτοκομία, ἡ δενδροκομία, ἡ ἀνθοκομία μέσον ἐξανθρωπισμοῦ ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἔποψιν;

Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἡ κατανόησις τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς μέσον, ἵνα εἰς ταύτην ἐπιστρέψωσιν οἱ ἀποσκιρτήσαντες ἐξ αὐτῆς κάτοικοι τῶν πόλεων;

Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ὑγιεστέρα, ἠθικωτέρα, καὶ last not laest, ἡ ἀνδρειοτέρα, ἡ στρατιωτοπαραγωγικωτέρα μερὶς τοῦ ἔθνους εἶναι συνήθως ὁ γεωργικὸς πληθυσμός;

Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι μόνον διὰ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων ἡ Πολιτεία δύναται νὰ διεισδύῃ μέχρι τῶν βαθέων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ τούτου καὶ νὰ ἐνσπείρῃ εἰς τὰς καρδίας τῆς νεολαίας τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ περιφρονημένον γεωργικὸν ἐπάγγελμα τῶν γονέων καὶ νὰ διδάσκῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξευγένισιν, τὴν καλλιτεχνικὴν ἐξύψωσιν, τὴν ὑλικὴν πρόοδον τοῦ ἀγρότου, τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεως ὑλικῆς εὐμαρείας διὰ τῶν ἀγρῶν;

Τὸ φιλοσοφικώτατον πνεῦμα τῆς γλώσσης μας ἐμφαίνεται διὰ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως ἀγροῖκος· δὲν δύναται ἀρά γε ἡ δημοτικὴ παίδευσις νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ μὴ εἶναι ἀγροῖκοι οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκοῦντες λαμβάνουσα εἰδικὴν περὶ αὐτῶν μέριμναν;

Ρ. Δημητριάδης

Η ΓΥΜΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

[*Κατὰ τὸν Σ. δὲ Βαρινῦ*].

Ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν ζῴων, καὶ ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται γυμνός. Ὡς ἔνδυμα μόνον ἔχει τὴν καλλονήν του καὶ ὡς κόσμημα μόνον τὰ θέλγητρά του, καὶ τὸ δῶρον αὐτὸ εἶνε πενιχρόν. Διότι, ἂν δὲν εἶνε τὸ δυσειδέστατον τῶν τελευταίων παραχθέντων ὄντων, εἶνε ἓν τῶν ἥκιστα εὐνοηθέντων.

Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐξηκολούθει ὅπως εἶχεν ἀρχίσει, γυμνὸς ἐγεννᾶτο καὶ γυμνὸς ἔζη. Ἐν τούτοις μία τῶν πρώτων φροντίδων τοῦ ἀνθρώπου τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς ἦτο νὰ καλύπτῃ τὴν γύμνωσίν του· ἤθελε δὲ νὰ ἐνδύηται, διότι ἐρρίγει, ὡς λέγουσιν οἱ ἐθνογράφοι.

Κατ' ἄλλους ὅμως ἡ ἐξήγησις εἶνε διάφορος. Ἀφοῦ ὁ ὄφις, ὅστις ἦτο τὸ «φρονιμώτατον πάντων τῶν θηρίων», κατὰ τὴν Γένεσιν, ἔπεισε τὴν γυναῖκα, ἡ δὲ γυνὴ παρεκίνησε τὸν ἄνδρα νὰ γευθῶσι τοῦ μήλου, συνέβη τι παράδοξον. Διότι ἡ γύμνωσίς των, ἡ μηδόλως ἕως τότε ἐνοχλοῦσα αὐτούς, κατέστη διὰ μιᾶς αὐτοῖς ἀφόρητος. «Καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν· καὶ ἔρραψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς περιζώματα».

Ἡ συνέχεια δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὑφ' ἣν ἐξετάζομεν τὸ θέμα, οὐδὲ θ' ἀσχοληθῶμεν ἐπὶ πλέον περὶ τὴν ἀφήγησιν ταύτην, ἥτις δεικνύει μέχρι τίνος σημείου ἔφθασεν ἡ ἠθικὴ ἀνανδρία τοῦ πρωτοπλάστου. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ ἀνθρωπολόγοι δὲν εἶνε βέβαιοι ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν πρώτων χρόνων ἐγεννῶντο γυμνοί· τινὲς αὐτῶν προθύμως παραδέχονται ὅτι ἦσαν τριχωτοὶ καὶ ὅτι τρίχωμα εἷον τὸ τῶν σημερινῶν πιθήκων τοὺς ἐπροστάτευε κατὰ τοῦ ψύχους· προϊόντος τοῦ χρόνου ὅμως καὶ διὰ λόγους μὴ ἐξακριβωθέντας, ἀπεψιλώθη ὁ ἄνθρωπος καὶ διὰ τοῦτο ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ σκεπάσῃ τὸ σῶμά του δι' ἐνδυμάτων.

Ὁπωσδήποτε ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται παντοῦ τὴν κλίσιν τοῦ ἐνδύεσθαι καὶ ὅπως προφυλάσσηται ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ — ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις — ἐκ φόβου τοῦ ἀστυφύλακος ἁπλοϊκοῦ καὶ αὐστηροῦ ἀντιπροσώπου τοῦ νόμου.

Τὸ ζήτημα εἶνε ἐὰν εἶνε ὠφέλιμον τὸ ἐνδύεσθαι.

Ὑπὸ ἔποψιν αἰσθητικήν, οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία· βεβαίως ἡ γενικὴ καὶ ὑποχρεωτικὴ γύμνωσις θὰ προσέβαλλε δεινῶς τὴν καλαισθησίαν.

Ἐπίσης καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἠθικὴν ἡ γυμνότης θὰ παρῆγεν οὐκ ὀλίγα ἄτοπα. Ἀλλ' ἆρά γε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ καὶ ὑπὸ ἔποψιν ὑγιείας καὶ εὐεξίας;

Τινὲς τῶν ἰατρῶν φρονοῦσι τὸ ἐναντίον, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψεν ἡ συνήθεια, ἡ ἐγκαινισθεῖσα εἴς τινα θεραπευτικὰ καταστήματα, τοῦ θεραπεύειν παθήσεις τινὰς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τῆς ἐνδυμασίας τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἤτοι τοῦ συστήματος τῆς ἐλλείψεως πάσης ἐνδυμασίας. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἡ μέθοδος αὕτη εἰσήχθη εἰς τὴν θεραπευτικήν, ἀλλ' ἴσως διατελεῖ ἄγνωστος ἀκόμη εἰς τὸ κοινόν.

Ὑπάρχουσι λοιπὸν θεραπευτήρια, ὅπου μακρὰν τῶν ἀδιακρίτων βλεμμάτων, ἐντὸς κήπων ἐπίτηδες διεσκευασμένων, ἀσθενεῖς τινες νοση-

λεύονται διὰ τῆς γυμνότητος, διερχόμενοι ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς θωπείας τοῦ ἡλίου, τοῦ ἀέρος καὶ τῆς βροχῆς.

— Τίνες ἀσθενεῖς; θὰ ἐρωτήσωσιν ἐν πρώτοις οἱ ἀναγνῶσται. Διότι δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι τὸ αὐτὸ φάρμακον ἁρμόζει εἰς πάσας τὰς νόσους. «Ὅ,τι φονεύει τὸν ράπτην, θεραπεύει τὸν ὑποδηματοποιόν», λέγει ἓν ρητόν.

Οἱ ὑποδηματοποιοὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου φαίνεται ὅτι εἶνε οἱ ὑπαγόμενοι εἰς τὴν γενικὴν κατηγορίαν τῶν ἐξηντλημένων, οἱ ἀσθενικοί, οἱ νευρασθενικοί, οἱ κεκοπιακότες, οἱ ἐξαντληθέντες, τινὲς φυματιῶντες προσέτι, ἡ δὲ γυμνότης φαίνεται ὅτι ἁρμόζει ἰδιαζόντως εἰς τὴν θεραπείαν τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς καλουμένης «κοπώσεως τοῦ ζῆν», καταστάσεως, ἥτις δὲν εἶνε καθαυτὸ νόσος εἰδικὴ καὶ χαρακτηρισμένη, ἀλλ' ἥτις προηγεῖται ἢ συνοδεύεται ὑπὸ πληθύος ἄλλων παθήσεων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ γυμνότης χρησιμεύει ὡς μέσον διεγερτικὸν καὶ τονωτικόν. Ὡς πρὸς τὴν ἐν χρήσει δὲ μέθοδον τῆς θεραπείας, ἰδού τινες τῶν ἐφαρμοζομένων ἔν τινι τῶν εἰδικῶν θεραπευτηρίων γενικῶν ἀρχῶν.

Ἐν πρώτοις, ἐννοεῖται, ἡ θεραπεία γίνεται ἐντὸς χώρου περιφραγμένου διὰ νὰ μὴ προσβάλληται ἡ δημοσία ἠθική. Ὁ χῶρος αὐτὸς δέον νὰ περιλαμβάνῃ ἔκτασιν ἀρκετὰ εὐρεῖαν καὶ κῆπον εὐήλιον· ὁ δὲ κῆπος οὗτος χωρίζεται εἰς δύο, χάριν τοῦ προσήκοντος χωρισμοῦ τῶν δύο φύλων.

Ἡ καθ' ἡμέραν δίαιτα τοῦ ἀσθενοῦς ἔχει περίπου ὡς ἑξῆς.

Ἐγείρεται ἐνωρίς, τὴν 5ην τῆς πρωΐας, καὶ ἀφοῦ νιφθῇ καταλλήλως, διευθύνεται πρὸς τὸν κῆπον. Εἶνε γυμνὸς ὡς σκώληξ ἢ τοὐλάχιστον δὲν φέρει ἄλλο ἔνδυμα εἰμὴ ἁπλῆν ζώνην χάριν τῆς αἰδοῦς καὶ πῖλον, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἡλιάσεως. Αὐτὴ καὶ μόνη εἶνε ἡ ἐνδυμασία του. Εἰς ἕκαστον διαχώρισμα τοῦ κήπου ὑπάρχει λοφίσκος καὶ ἐπὶ τοῦ λοφίσκου τούτου, τοῦ κατ' ἀποστάσεις σκιαζομένου, παρέρχεται τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας. Ἕκαστος φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὸ πρόγευμά του, τὸ ὁποῖον εἶνε λιτότατον. Ὄχι κρέατα, πληροῦντα τὸ σῶμα τοξικῶν καὶ δυσκρασίας καὶ καθιστῶντα δύσθυμον τὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ φαγητὰ ἁπλᾶ, οἷον μέλι, γάλα, ἄρτον, οἷα ἐσθίουσιν οἱ ποιμένες τῆς Ἀρκαδίας. Ἐπὶ τοῦ λοφίσκου διεξάγεται τὸ μεγαλήτερον μέρος τῆς θεραπείας. Ἐὰν κάμνῃ ζέστην, κατακλίνονται χαμαὶ ἐπὶ τῆς χλόης, ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου καὶ ἀναγινώσκουσιν ἢ συνομιλοῦσι μετὰ τῶν συντρόφων. Ἐὰν κάμνῃ κρύον, βαδίζουσιν ἐπὶ τῆς χλόης, καταγίνονται εἰς παιδιὰς βουκολικάς, εἰς ἀσκήσεις σφοδρᾶς, εἰς πᾶσαν ἐν τῷ ὑπαίθρῳ καὶ ἐν τῇ ἐξοχῇ δυνατὴν ἀσχολίαν. Ἢ ἐξαπλώνονται ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ πυρακτοῦσι τὸ ἓν μέρος τοῦ σώματος καὶ κατόπιν τὸ ἄλλο, ἐντρυφῶντες εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ κροκοδείλου καὶ τῆς σαύρας.

Ἀφοῦ διέλθῃ τοιουτοτρόπως ὥρας τινὰς ὁ ἀσθενὴς ἀπομακρύνεται τοῦ λοφίσκου καὶ κατέρχεται εἰς τὴν κοιλάδα, ἐκεῖ δέ, πάντοτε γυμνός, ἀνερχίζεται ἐπὶ στέγης ὁμαλῶς κεκλιμένης, ὅπου ἐπὶ μίαν ὥραν κατακλίνεται ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἔχων μόνην τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην. Μετὰ τὸ λουτρὸν τοῦ ἀέρος ἔρχεται τὸ λουτρὸν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος. Ἔπειτα ὑποβάλλεται εἰς ἄλλην δοκιμασίαν. Περιτυλιγμένος ἐντὸς κλινοσκεπάσματος ὡς μουμμία κατωτέρας τάξεως ὁ ἀσθενὴς ἐκτίθεται εἰς τὸ οὐράνιον πῦρ, ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ ψηθῇ· μετά τι δὲ διάστημα, δύο ὑπηρέται τὸν ἁρπάζουσι καὶ τὸν βυθίζουσιν εἰς λουτρὸν χλιαρόν, ἐκ τοῦ ὁποίου, ἀφοῦ ἐξέλθῃ, ὑποβάλλεται εἰς γενικὴν ἐντριβήν (massage).

Τοιουτοτρόπως καταναλίσκεται τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας· οἱ δὲ ἀσθενεῖς μεταβαίνουσιν εἰς τὸ ἑστιατόριον ἐν τῇ ἀδαμιαίᾳ αὐτῶν περιβολῇ. Αὐτόθι λαμβάνουσιν ἐκ νέου τροφὴν λιτήν, γάλα καὶ γαλακτερά, ὀπώρας, χορταρικά, διότι ἡ φυτοφαγία εἶνε εἷς τῶν ὅρων τοῦ θεραπευτηρίου.

Τὸ μετὰ μεσημβρίαν μέρος τῆς ἡμέρας παρομοιάζει πρὸς τὴν πρωΐαν. Πολλοὶ τῶν ἀσθενῶν ὅμως παραδίδονται εἰς τὸν μεταμεσημβρινὸν ἐν ὑπαίθρῳ ὕπνον, μεθ' ὃν περιέρχονται εἰς τὸν κῆπον παίζοντες, βαδίζοντες, συνδιαλεγόμενοι, ἀναγινώσκοντες, ἢ καταγινόμενοι εἰς ὑπαίθριόν τινα ἀσχολίαν, ἢ ψηνόμενοι ὑπὸ τὸν ἥλιον. Τὴν ἑσπέραν λαμβάνουσι δεῖπνον ἐκ φυτικῶν πάντοτε οὐσιῶν καὶ τὴν 9 μ. μ. κατακλίνονται. Τότε δὲ διὰ πρώτην φορὰν περιβάλλονται, ἐὰν θέλωσι, τὴν γνωστὴν νυκτερινὴν ἐνδυμασίαν. Ἀλλὰ πολλοὶ παραιτοῦνται καὶ ταύτης καὶ ὑποκρίνονται τὸν Ἀδὰμ ἕως τέλους.

Καὶ ἂν βρέχῃ; Ἀπλούστατον. Ἀφίνουν νὰ βρέχωνται, βαδίζουσι δὲ ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἐδάφους· ἡ βροχὴ ὅμως εἶνε σπανία. Πρέπει νὰ εἶνε μεγάλη κακοκαιρία διὰ νὰ ἀναγκασθῶσιν οἱ ἀσθενεῖς νὰ μένωσιν ἔγκλειστοι.

Ἐν συνόλῳ ἡ γυμνοθεραπεία συνίσταται εἰς τὸ ἐκθέτειν τὸ σῶμα ὁλόκληρον εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ φωτὸς ὅσον εἶνε δυνατὸν καὶ εἰς τὸ ζῆν ἐν ὑπαίθρῳ ἄνευ πνευματικοῦ κόπου. Τὰ πάντα θυσιάζονται χάριν τῆς ζωϊκῆς ζωῆς, τῆς ἀσκήσεως, τῆς περιθάλψεως τοῦ κτηνώδους μέρους τοῦ ἀνθρώπου.

Ὑπάρχουσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τὸ σύστημα τοῦτο τῆς θεραπείας ἀπὸ ἐτῶν, ὑποκείμενοι εἰς αὐτὸ ἐπὶ ἕνα μῆνα κατ' ἔτος, λέγουσι δὲ ὅτι μεγάλως ὠφελοῦνται.

Καὶ ἀληθῶς δὲν εἶνε ἄπορον, ἐὰν ἡ θεραπεία αὕτη, ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀλλόκοτος, ἀποβαίνῃ ἐπωφελής.

Ἐν πρώτοις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ μεταβολὴ

τῆς διαίτης εἶνε εὐεργετική. Πολλοὶ ἄνθρωποι λαμβάνουσι τροφὴν ὑπερβολικήν, ἡ δὲ κατάχρησις τῶν κρεάτων εἶνε ἀναντιρρήτως βλαβερά.

Τὸ μὴ ἀπασχολεῖσθαι ἐπὶ τὰς συνήθεις ἐργασίας εἶνε ἐπίσης λίαν ὠφέλιμον· τὸ πνεῦμα ἔχει ἀνάγκην διακοπῆς ἐργασίας ὅπως καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡ ἀνάπαυλα εἶνε εἰς αὐτὸ σωτηρία.

Τίς δ' ἀμφιβάλλει περὶ τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὑπαίθρου καὶ τῆς ἐξασκήσεως; Δὲν ὀφείλεται ἄρά γε εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς παράγοντας ἡ ὠφέλιμος ἐπενέργεια τῶν διακοπῶν, διὰ τῆς διαμονῆς εἰς τόπους παραθαλασσίους ἢ ὀρεινοὺς ἢ εἰς σταθμοὺς λουτρῶν;

Ἀλλὰ τίς ἡ σπουδαιότης τῆς γυμνότητος; Τί προσθέτει αὕτη εἰς τοὺς λοιποὺς παράγοντας τῆς θεραπείας; Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ γυμνότης εἶνε τάχα ἰδιαιτέρως ὑγιεινή.

Εἶνε βεβαίως. Τὸ λουτρὸν τοῦ ἀέρος, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος, εἰς ὃ βυθίζεται τὸ σῶμα ὑπὸ τοὺς ὅρους περὶ ὧν πρόκειται, ἐξασκεῖ ζωηροτάτην διέγερσιν ἐπὶ σπουδαιοτάτου μέρους τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἐπὶ ὀργάνου λίαν ἐνεργοῦ καὶ λίαν ἐκτεταμένου, ἐπὶ τοῦ δέρματος. Ἀπαλλασσόμενον τῆς ἐνεργείας τῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων διὰ τῶν ἐνδυμάτων ἅτινα περιβαλλόμεθα, τὸ δέρμα ἀπόλλυσι τὴν ζωτικότητα καὶ τὴν δραστηριότητά του· ἀποκτᾷ δὲ αὐτὰς διὰ τῆς γυμνότητος. Ἰδίως διὰ τῶν διεγέρσεων τῶν ἐδραζομένων εἰς τὸ δέρμα, ὧν κατ' ἀντανάκλασιν τυγχάνει καὶ ἡ ἀφετηρία, ἡ γυμνότης ἀποβαίνει ὠφέλιμος. Ἡ κυκλοφορία καθίσταται ταχυτέρα, ἡ ἀναπνοὴ ζωηροτέρα, τὰ διακλαδιζόμενα ἀγγεῖα διαστέλλονται καὶ συστέλλονται ἐκ περιτροπῆς, ἐξασκούμενα οὕτως εἰς μίαν τῶν σημαντικωτάτων λειτουργιῶν τοῦ ἡμετέρου περικαλύμματος.

Τὸ σῶμα καθίσταται ζωτικώτερον καὶ εὐρωστότερον, κατὰ μέγα μέρος δὲ εἰς τὴν ἐπίδρασιν ταύτην τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος ἐπὶ τοῦ δέρματος ἀποδοτέα τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐν ὑπαίθρῳ ζωῆς, οἵαν διάγουσιν ἰδίως εἰς παραθαλασσίους τόπους τὰ παιδία, τὰ διερχόμενα ὥρας ὁλοκλήρους αὐτόθι μὲ ἔνδυμα βραχύ, ἀφίνον γυμνὰς τὰς κνήμας καὶ τοὺς βραχίονας καὶ ἐκτεθειμένους εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἄνεμον, ἐνῷ πηδῶσιν ἀπὸ λάκκου ὕδατος εἰς ἄλλον λάκκον. Ὅ,τι δὲ ὠφελεῖ τὰ παιδία, ὠφελεῖ καὶ τοὺς μεγάλους. Ἐὰν ἡ μερικὴ καὶ προσωρινὴ γύμνωσις ἐπιδρᾷ ἤδη σωτηρίως, εὐλόγως δικαιούμεθα νὰ προσδοκῶμεν τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν ἐκ γυμνότητος τελειοτέρας, ὁσάκις, ἐννοεῖται, πρόκειται περὶ ἀνθρώπων οὐχὶ λίαν ἐξησθενημένων ἢ πασχόντων ὑπὸ σοβαρᾶς παθήσεως. Συμβαίνει μὲ τὴν θεραπείαν ταύτην ὅ,τι καὶ μὲ τὰς λοιπάς. Ὠφελεῖ μεγάλως, ὅταν δὲν βλάπτῃ μεγάλως, εἶνε δὲ ὠφέλιμος μόνον εἰς ὅσους δύνανται νὰ τὴν ἀνεχθῶσιν.

Τὸ φάρμακον ἀναμφιβόλως εἶνε δραστικώτατον. Ἡ ἐκ τῆς διεγέρσεως τοῦ δέρματος ὠφέλεια εἶνε ἀναμφισβήτητος, καταδειχθεῖσα ὑπὸ πολυαρίθμων παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων. Πρὸ ὀλίγου ἔτι δύο φυσιολόγοι ἠσχολήθησαν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου εἰς σπουδαιοτάτας ἐρεύνας, δημοσιευθείσας εἰς τὰ Ἰταλικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βιολογίας. Αἱ μελέται αὗται ἐγένοντο ἐπὶ ποντικῶν. Θὰ παρατηρήσωσί τινες ἴσως ὅτι οἱ ποντικοὶ δὲν εἶνε ὅμοιοι μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἔχουσι δ' ἄλλως τε τρίχωμα, καθιστῶν αὐτοὺς λίαν διαφόρους τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο εἶνε ἀληθές· πλὴν ἐὰν καὶ εἰς τοὺς ποντικοὺς ἡ ἐξέγερσις τοῦ δέρματος, καίπερ μὴ γυμνοῦ, παράγῃ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα, πιθανὸν εἶνε ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ τοιαύτη διέγερσις προκαλεῖ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν, καίτοι βεβαίως θὰ εἶνε σφοδροτέρα.

Ἰδοὺ λοιπὸν τί συνέβη μὲ τοὺς ποντικοὺς τούτους:

Εἰς τοὺς πρώτους παρ' οἷς ἐγένοντο ἐπαλείψεις διὰ μουστάρδας ἢ μετ' οἰνοπνεύματος, ἤτοι σιναπισμὸς ἐν ἄλλοις λόγοις, παρετηρήθη ταχὺς σχηματισμὸς κυψελῶν αἵματος καὶ ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων, ἐν ὅσῳ ὁ ἐρεθισμὸς ἦτο μέτριος· τὸ ἐναντίον δὲ παρετηρήθη, ὅτε ὁ ἐρεθισμὸς ἦτο ὑπερβολικός. Ἔκριναν ἐκ τούτου λοιπὸν οἱ φυσιολόγοι ὅτι ὁ γενικὸς σιναπισμὸς ἦτο ἐπιβλαβής. Τότε δὲ ἐστράφησαν πρὸς ἄλλα ἐκ τῶν τρωκτικῶν τούτων ζῴων πειράματα ἠπιώτερα, δι' ὧν ἡ διέγερσις τοῦ δέρματος ἐπετυγχάνετο οὐχὶ πλέον διὰ τῆς μουστάρδας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ἢ εἰς τὸ φυσικὸν φῶς. Ἐξηκρίβωσαν δὲ τότε ὅτι τὸ σκότος ἐλαττώνει τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια καὶ ὅτι τὸ φῶς ὑπὸ τοὺς συνήθεις ὅρους ἐξασκεῖ διπλῆν ἐπίδρασιν, ἤτοι αὐξάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ρηθέντων αἱμοσφαιρίων καὶ αὐξάνει ἐπίσης τὴν ἀναλογίαν τῆς αἱμοσφαιρίνης.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ αἱμοσφαιρίνη εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν χρήσιμος οὐσία τῶν ἐρυθρῶν σφαιριδίων, ἡ ἐντὸς τῶν πνευμόνων πληρουμένη ὀξυγόνου καὶ μεταβιβάζουσα αὐτὸ εἰς τὰς ἐσχάτας γενεὰς τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ εἰς τοὺς βαθυτάτους τῶν ἱστῶν, προκύπτει ἐκ τούτου ὅτι ἐν συνόλῳ τὸ φῶς ἐπιδρᾷ εὐνοϊκώτατα ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, αὐξάνον τὴν ζωτικότητα καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ αἵματος καὶ διὰ τούτου αὐξάνον τὸ σθένος ὁλοκλήρου τοῦ σώματος.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν εἶνε τολμηρὸν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων, δι' ὧν παρέχονται ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κατοικίδια ζῷα, εἶνε τερατωδῶς ἄτοπος εἰς πεπολιτισμένας χώρας. Ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς εἶνε

πρώτης τάξεως ὑγιεινοὶ παράγοντες. Διὰ τοῦτο εἶχε δίκαιον ὁ ἀμερικανὸς ἐκεῖνος ἰατρός, ὅστις πρό τινων ἐτῶν συνίστα ὅπως πᾶσα οἰκία περιέχῃ τὸ *ἡλιακόν*, ἤτοι δῶμα ὑαλοσκεπές, ὅπου οἱ ἔνοικοι νὰ δύνανται νὰ βαπτίζωνται εἰς λουτρὸν φωτὸς καὶ θερμότητος. Διὰ τοῦτο ὡσαύτως ἡ γυμνότης, ἣν ἀποκρούουσιν ἡ συνήθεια, ἡ ἠθική, οἱ ράπται καὶ αἱ ράπτριαι, ἀποτελεῖ μέθοδον θεραπευτικήν, ἐξ ἧς ἀναμφιβόλως δύναταί τις εἰς πολλὰς περιστάσεις ν' ἀρυσθῇ ἐξαίρετα ἀποτελέσματα.

ΠΟΙΚΙΛΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ἡ ἰδέα τῆς Δικαιοσύνης εἶνε λίαν ἀνεπτυγμένη μεταξὺ τῶν ζῴων. Πλεῖστα παραδείγματα βεβαιοῦσι τοῦτο. Ἐὰν ἀδικήσητε ζῷόν τι, ἀποδίδει τὴν ἀδικίαν ἀναλόγως τῆς φύσεως αὐτοῦ διὰ δήγματος, δι' ἀμυχῆς, διὰ λακτίσματος.

Τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ ἐκπληκτικόν. Ἀλλὰ τὸ ἐνοχληθὲν ζῷον πολλάκις ἀποταμιεύει ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τὸ προσγενόμενον ἀδίκημα καὶ ἀναμένει τὴν κατάλληλον περίστασιν ὅπως ἐκδικηθῇ.

Οὕτω πράττουσιν ὁ κύων, ὁ ἵππος, ὁ ἐλέφας. Ἐνίοτε μάλιστα διὰ νὰ ἐκδικηθῶσιν ἀσφαλέστερον τὰ ζῷα ταῦτα παραφυλάττουσι τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν εἶνε ἀφῃρημένος καὶ τότε ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ.

Γνωστόταται εἶναι αἱ περὶ ἐκδικήσεως τοῦ ἐλέφαντος διηγήσεις. Ἀλλὰ καὶ ὁ ψιττακός, μὴ διακρινόμενος ἐπὶ νοημοσύνῃ, εἶνε ἐφευρετικώτατος εἰς τὰς ἐκδικήσεις. Διάσημος ζωολόγος διηγεῖται ὅτι εἷς ψιττακὸς ἐμνησικάκει κατὰ τοῦ γάττου τῆς οἰκίας· διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῇ δὲ ἐκλέγει τὴν στιγμήν, καθ' ἣν οὗτος ἐγευμάτιζε καὶ τὸν κράζει δι' ὑποκριτικῶν φωνῶν. Ὁ γάττος σπεύδει ἀνύποπτος καὶ ὁ ψιττακὸς ἐπωφελεῖται τὴν περίστασιν ὅπως ἀνατρέψῃ τὸ δοχεῖον τὸ περιέχον τὸ γάλα τοῦ γάττου.

Τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν τῆς δικαιοσύνης ὑπὸ μορφὴν ἐκδικήσεως ἔχουσι καὶ τὰ παιδία καὶ αἱ ἄγριαι καὶ βάρβαροι κοινωνίαι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τεχνάσματα τῶν ζῴων ὅπως ἀσφαλέστερον ἐκδικηθῶσι δὲν εἶνε ἄγνωστα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ἐρυθρόδερμος τῆς Ἀμερικῆς κρίνει ἠθικώτατον νὰ μεταμφιεσθῇ, νὰ μεταβῇ ἀγνώριστος εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐχθροῦ του ζητῶν φιλοξενίαν, καὶ ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀγαθοπιστίαν ἐκείνου νὰ τὸν φονεύσῃ. Καὶ ὁ Κορσικανὸς (καὶ ἄλλοι δυστυχῶς κάτοικοι τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης) ἐνεδρεύει διὰ νὰ φονεύσῃ ἀνύποπτον διαβαίνοντα τὸν ἐχθρόν του.

Αἱ κοινωνίαι τῶν ζῴων ἔχουσι καὶ ἕτερον τρόπον δικαιοσύνης μᾶλλον ἀνεπτυγμένον. Ὁλόκληρος ἡ ὁμήγυρις μετέχει τῆς ἐκτελέσεως. Αἱ κορῶναι καὶ οἱ κόρακες συνεδρεύουσιν, ὡς εἰς κοινὸν κριτήριον, ὅπως θανατώσωσι τὸν ἔνοχον ἐπιτιθέμενοι μετὰ κραυγῶν ἀγρίων καὶ τύπτοντες διὰ τοῦ ῥάμφους καὶ τῶν ὀνύχων· εἶτα δὲ διασκορπίζονται ἐν ἱερᾷ σιγῇ.

Κατὰ τὸν Γόλδσμιθ τὸ τιμωρούμενον ἔγκλημα εἶνε συνήθως ἡ κλοπή. Εἶδε τιμωρουμένας κορώνας, αἵτινες εἶχον λεηλατήσει τὰς φωλεὰς ἄλλων ὁμοίων των ἵνα κατασκευάσωσι τὰς ἰδικάς των. Αἱ λοιπαὶ κορῶναι ἐπέπεσον κατὰ τῆς φωλεᾶς τῶν ἐνόχων καὶ τὴν κατέστρεψαν. Δὲν τὰς ἐθανάτωσαν ὅμως· τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου ἐπεφύλαττον ἴσως δι' ἄλλο βαρύτερον ἔγκλημα.

Αἱ ποιναὶ ἐπιβάλλονται καὶ μεταξὺ ἑτερογενῶν πτηνῶν. Σπουργῖται ἐξεδίωξαν πετροχελίδονα καὶ κατέλαβον τὰς φωλεὰς αὐτῶν. Μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρας ταῦτα ἐπανῆλθον πολυπληθῆ καὶ ἀπήλασαν κακῶς ἔχοντας τοὺς ἐπιδρομεῖς. Εἰς ἀνάλογον περίστασιν αἱ χελιδόνες ἔκτισαν τὴν εἴσοδον τῆς φωλεᾶς καὶ κατεδίκασαν εἰς τὸν δι' ἀσιτίας θάνατον τοὺς ἐνοίκους.

Τὰ ζῷα τιμωροῦσι καὶ ἄλλα ἐγκλήματα πλὴν τῆς κλοπῆς καὶ τῆς ἀποπείρας φόνου. Ἡ συζυγικὴ ἀπιστία τιμωρεῖται ἐνίοτε ἀπηνῶς. Εἰς τὴν φωλεὰν ἐπῳαζόντων πελαργῶν ἔθεσαν πολλάκις καὶ ᾠὰ ὄρνιθος διὰ νὰ ἴδωσι τί θὰ συμβῇ. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ἀγνώστων ἐκείνων προϊόντων, ὁ ἄρρην πελαργὸς ἄδηλον τί ὑποπτευθεὶς καὶ εἰς ἀπιστίαν τῆς συζύγου ἀποδώσας φαίνεται τὸ συμβάν, συνεκάλεσε διὰ κραυγῶν ὅλους τοὺς πελαργοὺς τῶν πέριξ καὶ ἡ ὁμήγυρις κατεσπάραξε τὴν ἀθῷαν μητέρα.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν βαρυτάτων ποινῶν ἐπιβάλλουσι τὰ ζῷα καὶ ἐλαφρὰς σωφρονιστικὰς τιμωρίας, ἰδίως οἱ προύχοντες μεταξὺ αὐτῶν ὅπως καταστήσωσι σεβαστὰς τὰς θελήσεις των. Ὁσάκις οἱ νεαροὶ πίθηκοι ἀπειθοῦσι, βροχηδὸν πίπτουσιν ἐπ' αὐτῶν τὰ γρονθοκοπήματα καὶ τὰ δήγματα.

Κατὰ δὲ τὸν Βρὲμ ὁσάκις συνοδία τις ἐπιχειρεῖ νυκτερινὴν πορείαν, καθ' ἣν πρέπει νὰ τηρῆται πλήρης σιωπή, πᾶς ζωηρὸς πίθηκος ἀποπειρώμενος νὰ κραυγάσῃ ῥαπίζεται ὑπὸ τῶν γερόντων.

Οἱ δὲ κάστορες, καθ' ἃ φαίνεται, ἔχουσι τελείως ὠργανωμένην ἀστυνομικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως.

Ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας μεριμνῶσι καὶ οἱ πελαργοί, οἵτινες κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀποδημίας θανατώνουσι τοὺς ἀρνουμένους ἢ τοὺς ἀδυνατοῦντας ν' ἀκολουθήσωσι τὴν λοιπὴν ἀγέλην.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ προγραφὴ καὶ ἡ ἐξορία δὲν εἶνε ποιναὶ ἄγνωστοι εἰς τὰς κοινωνίας τῶν ζῴων. Πολλάκις εὑρέθησαν κάστορες μονήρεις ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τῶν ὁμοίων των. Ἀλλὰ τὸ γνωστότερον παράδειγμα εἶνε τὸ τῶν ἐλεφάντων. Ὁ «γαῦρος» ἐλέφας δύναται νὰ βόσκῃ πλησίον ἀγέλης, ἀκολουθεῖ τοὺς λοιπούς, ποτίζεται εἰς τὴν αὐτὴν πηγήν, ἀλλὰ μένει πάντοτε εἴς τινα ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀγέλης· ἂν δέ ποτε τολμήσῃ νὰ ἀναμιχθῇ, ἀποδιώκεται ἀμειλίκτως ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν ἄλλων. Οὕτω δὲ καθίσταται καὶ ἄγριος καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Χ.

Εἶνε κανεὶς ἀφῃρημένος, κατὰ τὸν Ρουβινσταΐν, ἢ διότι σκέπτεται πολύ, ἢ διότι δὲν σκέπτεται διόλου. Ἑπομένως μόνον οἱ μεγαλοφυεῖς καὶ οἱ βλάκες ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ εἶνε ἀφῃρημένοι.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ

[*Παράδοσις τῆς Σίφνου*].

Χριστιανὲς ἀπὸ 'κεῖνες, ποῦ οὔτε στὸν ὕπνο μας δὲν 'μποροῦμε νὰ 'δοῦμε σήμερα, ψυχὲς πάναγνες ἀφωσιωμένες στὴ θρησκεία τους καὶ 'στὴν οἰκογένειά τους, ἡ Κυρὰ-Τριπολιτσιὰ μ' ἄλλες δυὸ γειτόνισσες, εἶχαν τάξιμο νὰ πηγαίνουν κάθε Σάββατο βράδυ 'στὴ Χρυσοπηγὴ ν' ἀνάβουν τὰ καντήλια, νὰ λιβανίζουν τὴ μεγαλόχαρη κ' ὕστερα νὰ γυρνοῦν 'στὸ χωριό.

Εἴχανε τόση πίστη 'στὸ Θεὸ καὶ μὲ τόση φροντίδα ἔκαναν τὸ τάξιμό τους, ὥστε καὶ τὰ μεγαλήτερα ἐμπόδια ἂν τοὺς ἐτύχαιναν θὰ τὰ νικοῦσαν γιὰ νὰ πᾶνε 'στὴ Χρυσοπηγή.

*

Ἦταν ὁ καιρὸς ποῦ ἕνας δαυλὸς ἀναμμένος εἶχε ξαπλώσῃ τὴ μεγάλη φωτιὰ τῆς ἐλευθεριᾶς ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς Ἑλλάδος. . . .

Ἀπὸ 'νωρὶς εἶχαν δῆ τὴν Τούρκικη ἁρμάδα νὰ περνᾷ κοντὰ ἀπὸ τὸ νησὶ καὶ γι' αὐτὸ ὅλη τὴ νύκτα οἱ κάτοικοι ἦταν τρομαγμένοι καὶ περίμεναν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ τὸν Τοῦρκο νὰ φανῇ 'στὸ χωριό.

Οἱ ἅγιες γυναῖκες ὅμως, ἀφ' οὗ ἐδυναμώθηκαν μὲ τὴν πίστη τους κι' ἀφ' οὗ 'πῆραν τὰ χρειαζούμενα, ξεκίνησαν, ἅμα ἀνέβηκε ἡ Πούλια, γιὰ τὸ τάξιμο.

Εἶνε μιάμισι ὥρα δρόμος ἀπὸ τὸ χωριό, μὰ γιὰ τὶς πιστὲς γυναῖκες δὲ 'φαινοῦντανε τίποτα. Χωρὶς νἄρθῃ καμμιὰ ἰδέα κακὴ ἀπὸ τὸ νοῦ τους, ἐπέρασαν τὰ βουνὰ καὶ τὰ μονοπάτια, ποῦ καὶ μέρα νὰ τὰ περάσῃ κανεὶς ἀγριεύεται, καὶ ὅλως διόλου 'ξεκούραστες σὰν νὰ μὴν περπάτησαν καθόλου ἔφθασαν κατὰ τὰ μεσάνυκτα 'στὴ Χρυσοπηγή.

Μόλις ἀντίκρυσαν τὴν ἐκκλησιά, εἶδαν πῶς εἶνε σκοτεινὰ καὶ παραξενεύτηκαν, γιατὶ πολὺ σπάνια ἐκεῖνον τὸν καιρὸ ἔμενεν ἐκκλησιὰ σκοτεινή.

Εἴχαν διασκελίσῃ τὸ τελευταῖο σκαλοπάτι κ' ἔμπαιναν 'στὸν αὐλόγυρο, ὅταν μιὰ ἀπ' αὐτὲς ξανοίγῃ μέσα 'στὸ σκοτάδι κατὰ τὴ θάλασσα ἕνα καΐκι· κοντοστάθηκε καὶ τὄδειξε 'στὶς ἄλλες.

Θάρρεψαν πῶς τίποτε ψαράδες ἦρθαν γιὰ νὰ κοιμηθοῦν ἐκεῖ καὶ νὰ φύγουν τὸ πρωΐ. Ὅταν ὅμως ἔφθασαν 'στὴν ἐξώπορτα τῆς ἐκκλησιᾶς, ἄκουσαν βαρὺ ρουχάλημα, ποῦβγαινεν ἀπὸ πολλὰ στήθια.

Μιὰ φωνὴ χαμηλὴ 'βγῆκε ἀπὸ τὰ τρία γυναίκεια στόματα :

— Τοῦρκοι !

Ἐστάθηκαν λίγη ὥρα συλλογισμένες, δὲν εἴξεραν τί νὰ κάμουν, ἀλλὰ 'στὰ 'στερνὰ ἡ μιὰ λέει 'στὶς ἄλλες :

— Πᾶμε ν' ἀνάψωμε τὴν Παναγιὰ κ' ἡ χάρη της δὲ θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ χαθοῦμε.

Ἔκαμαν λοιπὸν τὸ σταυρό τους καὶ ἀποφασισμένες ἐπάτησαν τὸ κατῶφλι τῆς ἐκκλησιᾶς.

Στὴ μεγάλη σκοτεινιὰ κύτταξαν νὰ προχωρήσουν χωρὶς νὰ πατήσουν κανένα ἀπὸ 'κεῖνα τὰ κουφάρια ποῦ ἦταν 'ξαπλωμένα 'στὸν ἅγιο τόπο κ' ἐθάμπωναν μὲ τὰ μαγαρισμένα χνῶτά τους τὸν καθαρὸν ἀέρα.

Δὲν ἦταν εὔκολη ἡ ἀπόφασή τους καὶ ἤξεραν πῶς τὸ κεφάλι τους εἶνε 'στὸ λάκκο, μὰ ἡ Παναγιὰ ἦταν σβυστὴ κ' ἔπρεπε νὰ τὴν ἀνάψουν. Πέρασαν τὸν ἄπιστο σωρὸ χωρὶς νὰ τὰς καταλάβουν, ἔφτασαν 'στὸ τέμπλο, ἄναψαν τὰ καντήλια, ἐλιβάνισαν, προσευχήθηκαν καὶ ξεκίνησαν πάλι μὲ τὴν ἴδια προσοχὴ νὰ βγοῦνε ἀπ' τὴν ἐκκλησιά.

Τὴν ὥρα ποῦβγαιναν ἀπ' τὸ ἁγιασμένο κατῶφλι εἶχαν 'στὰ πρόσωπα περιχυμένη μιὰ θεία φλόγα καὶ ἡ ψυχή τους εἶχε τόση χαρὰ ποῦ δὲν ἄργησαν νὰ ξεχάσουν τοὺς Τούρκους, χωρὶς νὰ 'μιλῇ ἡ μιὰ τῆς ἀλλήνης, ξεκίνησαν πάλι γιὰ τὸ χωριό, μὲ ποιὸ ἐλαφρὰ ποδάρια τώρα.

*

Ἀλαλαγμὸς καὶ βλαστήμιες βγαίνουν ἀπὸ τὸν ἱερὸ τόπο καὶ χύνουνται 'στὴν κοιμισμένη πλάση. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποῦ κοιμοῦνταν 'στὴ Χρυσοπηγὴ ἔνοιωσε τὴ μυρωδιὰ τοῦ λιβανιοῦ νὰ κτυπᾷ τὰ ρουθούνια του· τρομαγμένος βγάζει μιὰ φωνὴ μεγάλη καὶ 'πετάχτηκεν ἀπάνω. Οἱ σύντροφοί του μέσα 'στὸ βαθύ τους ὕπνον ἄκουσαν τὴν φωνὴ καὶ ὅλοι μαζὶ ἄρχισαν νὰ τρίβουν τὰ μάτια τους καὶ νὰ φωνάζουν κ' ἐκεῖνοι. Στοὺς δειλοὺς ὕστερ' ἀπὸ τὴν τρομάρα ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐκδικηθοῦν ἐκεῖνον ποῦ ἦταν ἡ ἀφορμή· ἐκατάλαβαν πῶς κἄποιος ἦρθε κ' ἄναψε τὸ καντῆλι καὶ λιβάνισε.

Μὲ φωνές, ποῦ σὰν βροντὲς ἀντιλαλοῦν 'στὰ βουνὰ καὶ 'στὰ λαγγάδια, καὶ μὲ βλαστήμιες, τραβοῦν τὰ βαμμένα 'στὸ χριστιανικὸ αἷμα γιαταγάνια τους καὶ βγαίνουν σπρώχνοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ τὸ κατῶφλι τῆς ἐκκλησιᾶς γιὰ νὰ σκοτώσουν ὅποιον βροῦνε 'μπροστά τους. Τὸ κακὸ δὲν τελειώνει ὡς ἐδῶ· τὶς φωνὲς τῶν Τούρκων ποῦ ἦταν 'στὴν ἐκκλησιὰ ἀκοῦν κ' οἱ ἄλλοι ποῦ βρίσκονται 'στὸ καραβι καὶ μὲ τὸν ἴδιον ἀλαλαγμό, μὲ τὴν ἴδιαν ἀντάρα, πηδοῦν 'στὴ στεριὰ μὲ τὰ γιαταγάνια 'στὰ χέρια.

*

Λίγα βήματα τοὺς χωρίζουν ἀπὸ τὰ θύματά τους καὶ σπρώχνει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μὲ λύσσα

ποιὸς νὰ προφθάσῃ νὰ χώσῃ πρῶτος τὸ γιαταγάνι στὰ στήθια τῆς γυναίκας καὶ νὰ ρουφήξῃ τὸ αἷμά της. Ὁ θάνατος γοργόφτερος ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ φθάνει 'στὶς τρεῖς χριστιανὲς ποῦ ἀψήφισαν τῶν Τούρκων τὸ μαχαῖρι γιὰ ν' ἀνάψουν τὴ Μεγαλόχαρη. Ὅταν εἶδαν τοὺς Τούρκους ἀμέτρητους νἄρχωνται κατ' ἀπάνω τους, ἐστάθηκαν μὲ καρτερία καὶ θάρρος. Δὲν ἄργησαν νὰ καταλάβουν τί πρέπει νὰ κάνουν· ἐγονάτισαν κατὰ τὸ μέρος τῆς Παναγιᾶς καὶ ἄρχισαν νὰ προσεύχωνται γιὰ νὰ παραδώσουν τὴ ψυχή τους καθαρὴ 'στὸν Πλάστη καὶ νὰ λάβουν δύναμη γιὰ τὸ μαρτύριο ποῦ τὶς 'περίμενε.

*

Τότε γίνηκε μεγάλο θᾶμα! Τὴν ὥρα ποῦ φτάσαν' οἱ Τοῦρκοι πλειὰ στὶς γυναῖκες ἐσκίστηκε ἡ γῆ κ' ἔμειναν οἱ Τοῦρκοι 'στὴ μιὰ μεριά, οἱ γυναῖκες 'στὴν ἄλλη κ' ἡ θαλασσα πέρασε 'στὴ μέση.

Οἱ Τοῦρκοι ἐστάθηκαν παραλυμένοι ἀπὸ τὴν τρομάρα.

Οἱ γυναῖκες ἔκαναν τὸ σταυρό τους πάλι κ' ἐξεκίνησαν γιὰ τὸ χωριό.

. . . . . .

Ἀπὸ 'ψηλὰ σὰν καταβαίνῃ ὁ διαβάτης 'στὴ Χρυσοπηγή, μόλις ἀγναντέψῃ τὴν παρήγορη ἐκκλησιὰ ποῦ κάτασπρη κάθεται στ' ἀκρογιάλι καὶ δέχεται τὰ φιλιὰ τῆς θάλασσας, θὰ 'δῇ κ' ἕνα γιοφύρι χτιστὸ ποῦ εἶνε γιὰ πέρασμα. Καὶ κάτω ἀπ' τὸ γιοφύρι φαίνονται ἀκόμη τὰ βράχια κ' οἱ πέτρες ξεθεμελιωμένες ἀπ' τὸν καιρὸ πῶγεινε τὸ μεγάλο θᾶμα τῆς Χρυσοπηγῆς.

Ἐν Πειραιεῖ. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΣΜΗΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΑΠΑΣ ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ἀπό τινος ἤρχισε νὰ ἐκδίδηται ἐν Ρώμῃ περιοδικὸν λατινικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον Vox Urbis.

Εἰς τὸ τέλος ἑκάστου τῶν ἐκδοθέντων τριῶν φύλλων δημοσιεύεται ἀνὰ ἓν αἴνιγμα ἔμμετρον λατινιστὶ ὅπως καὶ ὁλόκληρον τὸ κείμενον τοῦ περιοδικοῦ.

Ἕως ἐδῶ τὸ πρᾶγμα ἔχει βεβαίως πολὺ τὸ ἰδιόρρυθμον, ἀλλὰ τὸ ἀληθῶς ἐκπληκτικὸν εἶνε ὅτι τῶν αἰνιγμάτων τούτων συντάκτης φέρεται . . . αὐτὸς ὁ Πάπας Λέων ΙΓ'.

Δυστυχῶς δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν τὰ στιχουργικὰ ταῦτα παίγνια εἶνε ἔργα τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Λέοντος, ἢ καὶ τώρα ἀκόμη ἀρέσκεται ἐν ὥρᾳ σχολῆς ἐνδιατρίβων περὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν· καθ' ὅσον, ὡς γνωστόν, ὁ Πάπας γράφει μετὰ μεγίστης εὐχερείας λατινικοὺς στίχους, ἔχει δὲ συνθέσῃ πλείστας μεγαλοπρεπεῖς ᾠδὰς κατὰ τὰ πρότυπα τοῦ Ὁρατίου.

Ὁπωσδήποτε, μὴ ἀποστέργων τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν ὁ ἅγιος πατὴρ ἀποδεικνύει ὅτι δὲν θεωρεῖ ἀναξίαν ἑαυτοῦ τὴν παιγνιώδη ταύτην ἐργασίαν, καὶ τοῦτο δύναται μεγάλως νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς φίλους τῶν αἰνιγμάτων, τῶν γρίφων, τῶν προβλημάτων καὶ τῶν λοιπῶν τερπνῶν πνευματικῶν ἀσκήσεων.

Ὅπως ἱκανοποιήσωμεν τὴν περιέργειαν τῶν λατινομαθῶν ἀναγνωστῶν, παραθέτομεν ἓν ἐκ τῶν παπικῶν τούτων στιχουργημάτων, τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν δύνανται νὰ ἐπιχειρήσωσιν οἱ πλὴν τῆς λατινομαθείας ἐπιτηδευόμενοι καὶ τὴν λύσιν αἰνιγμάτων:

Pars prior inderdum velis ornaten et auro;
Altera pars, priscotempore, nummus erat.
Uno juncta simul verbo pars utraque gentem
Rapto viventem belligeramque notat.

Ἂν τις εὐαρεστηθῇ ν' ἀποστείλῃ πλήρη ἐξήγησιν τοῦ αἰνίγματος τούτου, ἤτοι τὴν μετάφρασιν καὶ τὴν λύσιν, θὰ τὴν δημοσιεύσωμεν εὐχαρίστως.

Η ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αἱ μακραὶ καὶ ποικίλαι περιπέτειαι τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος ἐνέπνευσαν πλείστας γελοιογραφίας δημοσιευθείσας ἰς τὰ διασημότατα σατυρικὰ φύλλα τῆς Εὐρώπης.

Ἐκ τούτων παραθέτομεν τινὰς ἐκ τῶν μᾶλλον χαρακτηριστικῶν.

Ἡ περὶ Κρήτης ἀλεκτρυονομαχία.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Κρητικὸς Μινώταυρος

Ἡ ὑπὸ τῶν τεσσάρων Δυνάμεων ἀπέλασις ἐκ τῆς Κρήτης.

ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ο ΧΑΡΟΣ Κ' ΟΙ ΑΠΟΘΑΜΕΝΟΙ

Γιατ' εἶνε μαῦρα τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρκωμένα;
Μὴν ἄνεμος τὰ πολεμᾷ; μήνα βροχὴ τὰ δέρνει;
Οὐδ' ἄνεμος τὰ πολεμᾷ, κι' οὐδὲ βροχὴ τὰ δέρνει,
Μόνο διαβαίνει ὁ Χάροντας μὲ τοὺς ἀποθαμένους.
Σέρνει τοὺς νιοὺς ἀπὸ μπροστά, τοὺς γέροντας κατόπι,
Τὰ τρυφερὰ παιδόπουλα στὴ σέλλα ἀραδιασμένα.
Παρακαλοῦν οἱ γέροντες, τ' ἀγόρια γονατίζουν:
—Κόνεψε, Χάρο, σὲ χωριό, κόνεψε κἂν σὲ βρύση,
Νὰ πιοῦν οἱ γέροντες νερό, κ' οἱ νιοὶ νὰ λιθαρίσουν,
Καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλα νὰ μάσουνε λουλούδια.
—Ὄχι· χωριὰ δὲ θέλω γώ, σὲ βρύση δὲν κονεύω·
Ἔρχοντ' οἱ μάννες γιὰ νερό, γνωρίζουν τὰ παιδιά τους,
Γνωρίζονται τ' ἀντρόγυνα καὶ χωρισμοὺς δὲν ἔχουν!

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— *Εἶνε ὠφελιμώτερα τὰ ψυχρὰ ποτὰ ἢ τὰ θερμά;*

Ὑπάρχουσι δύο σχολαὶ ὑγιεινῆς. Οἱ μὲν ἰσχυρίζονται ὅτι πρέπει νὰ πίνωμεν παγωμένα ποτά, ὅπως οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ δὲ θερμότατα, ὅπως οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ἀνναμῖται.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τις τὰ μεταξὺ τῶν δύο, ἤτοι τὰ χλιαρὰ ποτὰ ὡς δυσχεραίνοντα τὴν πέψιν.

Κατὰ τὰς μεγάλας θερμότητας τῆς ἀτμοσφαίρας ὁ στόμαχος ἔχει ἀνάγκην διεγερτικῶν, ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ καὶ τὰ θερμὰ καὶ τὰ ψυχρὰ ἐνεργοῦσιν ὁμοίως.

Ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη εἶνε ὅτι τὰ ψυχρὰ εἶνε μᾶλλον εὐάρεστα, τὰ δὲ θερμὰ μᾶλλον ὑγιεινά.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Κυβερνήτου.

Πολλάκις καὶ διενυκτέρευον ἐν τῷ γραφείῳ οἱ ὑπάλληλοι (λέγει ὁ Ν. Δραγούμης) τοῦ γραφείου τοῦ Καποδιστρίου, τὴν μὲν ἡμέραν θεραπεύοντες τὴν πεῖναν διὰ κουλουρίων, ἀναβιβαζομένων φιλοφρόνως εἰς τὰ στόματα αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς, ἐνῷ ἡ δεξιὰ ἐταχυδρόμει ἀκάματος ἐπὶ τοῦ χάρτου, τὴν δὲ νύκτα κατακλινόμενοι ἐπὶ τῶν τραπεζῶν αἵτινες ἕως πρὸ μικροῦ ἐχρησίμευον ἀντὶ γραφείων, καὶ προσκεφάλαια ἔχοντες πρωτόκολλα ἢ κατάστιχα· καὶ τοῦτο ἵνα ἀφυπνισθέντες μετὰ βραχεῖαν ἀνάπαυσιν! ἐπαναλάβωσι τὴν ἐργασίαν. Οἱ δὲ οὕτω διαιτώμενοι εἶχον καὶ καλῶς γεννηθῇ καὶ καλῶς ἀνατραφῇ καὶ ἐν ἀνέσει βιώσῃ μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ ὅμως οὐδ' ἠκούσθη ποτὲ γογγυσμὸς οὐδ' ἐπέλιπεν αὐτοὺς ἡ ἱλαρότης.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅπως ὁ Θεός· δὲν ἐμφανίζεται ἀπ' εὐθείας· πρέπει νὰ τὴν μαντεύσῃ τις ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά της γνωρίσματα.

Γκαῖτε

Νὰ ἦσαι δίκαιος εἶνε καθῆκον· νὰ ἦσαι ἀγαθὸς εἶνε ἀρετή. *Κυρία Βωαρναὶ*

Ἡ ἀρετὴ εἶνε ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς.

Ζουβὲρ

Ἡ ζωὴ εἶνε θησαυρὸς κεκρυμμένος ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου. *Μιραμπὼ*

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ὡς γνωστόν, ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ ἀποπειρώμενος αὐτοκτονίαν συλλαμβάνεται καὶ δικάζεται.

Ὁδηγηθεὶς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου εἷς ἄθλιος, ὅστις συνελήφθη καθ' ἣν ὥραν ἡτοιμάζετο ν' ἀπαγχονισθῇ, ἐρωτᾶται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ:

— Διατί ἤθελες νὰ κρεμασθῇς; Τί ἔχεις ν' ἀπολογηθῇς;

— Ἔβρεχε πολύ, κύριε δικαστά, ἤμουν βρεγμένος ὡς τὸ κόκκαλο καὶ πῆγα νὰ κρεμασθῶ . . . γιὰ νὰ στεγνώσω.

*

Ἐπισκέπτης φρενοκομείου πρὸς τὸν διευθυντήν:

— Λέγουν ὅτι συμβαίνει κάποτε νὰ κλείουν εἰς φρενοκομεῖον ἀνθρώπους ποῦ δὲν εἶνε τρελλοί.

— Ναί· ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τίποτε, μετὰ μίαν ἑβδομάδα τρελλαίνονται.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ χάρτης καὶ τὰ δάση.

Ἡ ἐτησία κατανάλωσις ξυλείας πρὸς κατασκευὴν χάρτου ἐν Ἀμερικῇ δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἀκριβῶς, ἀλλὰ παραδείγματά τινα δύνανται νὰ δώσωσιν ἰδέαν τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς. Ἓν μόνον ἐκ τῶν εἰδικῶν ἐργοστασίων παράγει 170 τόννους λευκοῦ χάρτου καθ' ἑκάστην. Διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Χριστουγέννων ὁ «Κόσμος» τῆς Νέας Ὑόρκης κατηνάλωσε 270 τόννους λευκοῦ χάρτου. Μία ἐκδοτικὴ ἑταιρεία ἐν Βοστῶνι ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1894 μέχρι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τοῦ 1895 κατηνάλωσεν 8750 τόννους λευκοῦ χάρτου, ἤτοι 2 τόννους καθ' ἑκάστην· πρὸς κατασκευὴν τοῦ χάρτου τούτου ἔπρεπε νὰ ὑλοτομῶνται 200 δένδρα καθ' ἑκάστην, ἤτοι περὶ τὰ 60,000 ἐντὸς ἑνὸς ἔτους. Ἡ ἡμερησία παραγωγὴ χάρτου διὰ τὰς ἐφημερίδας ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ὑπολογίζεται εἰς τρισχιλίους τόννους, ἐκ τῆς μάζης τῶν ὁποίων 90 % ἀποτελοῦνται ἐκ ξύλου. Ἕνεκα τῆς μεγάλης ταύτης καταναλώσεως τὰ δάση τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν βαίνουσι πρὸς ἐξάντλησιν, ἀπομένουσιν ὅμως τὰ τοῦ Καναδᾶ, ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν, καὶ τὰ τῆς Σιβηρίας. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ξύλου εἰς τὴν χαρτοποιΐαν ἐπήνεγκε τὴν ἐξάντλησιν τῶν δασῶν ἐν Νορβηγίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ τῇ βορείῳ Ρωσσίᾳ, ἡ δὲ Νορβηγία ὡς προληπτικὸν μέτρον ἐπέβαλε δασμὸν ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου χάρτου. Ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ τὰ δάση προστατεύονται διὰ τῆς διατάξεως ὅπως χρησιμοποιῆται εἰς τὴν χαρτοποιΐαν μόνον τὸ πλεόνασμα τῆς ἐτησίας αὐτῶν παραγωγῆς.

Ἡ ἡλικία τῶν ὀστρειδίων.

Γερμανὸς καλλιεργητὴς ὀστρειδίων ἐπεδόθη εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας περὶ τῆς ἡλικίας τῶν ὀστρειδίων. Ἐξήγαγε δὲ τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας αὐτῶν μετροῦνται διὰ τῶν διαφόρων στρωμάτων, ἅτινα κατὰ τὰς ἐγκοπὰς τοῦ κελύφους διαγράφονται καταφανέστατα. Ἡ καλητέρα ἡλικία τῶν ὀστρειδίων διὰ φάγωμα εἶνε ἡ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν. Δύνανται ὅμως νὰ φαγωθῶσι καὶ μέχρι τῶν δέκα ἐτῶν κατ' ἀνώτατον ὅρον. Οὐχ ἧττον, κατὰ τὸν αὐτὸν παρατηρητήν, ὑπάρχουσιν εἴδη ὀστρειδίων ζῶντα καὶ ἑκατὸν ἔτη.

Φιλοπατρία ἀμερικανοπαίδων.

Ἑκατοντὰς παιδίων εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς συνέλαβον πρωτοτύπως φιλοπάτριδα ἰδέαν. Ἀπεφάσισαν νὰ διοργανώσωσι μέγαν ἔρανον διὰ νὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν Δημοκρατίαν ἓν πολεμικὸν πλοῖον, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ καταστραφέντος ἐν Κούβᾳ θωρηκτοῦ «Μαίν». 20,000 δολλάρια συνήχθησαν ἤδη. Τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον θὰ προσενεχθῇ οὕτω, θὰ ὀνομασθῇ «Ἀμερικανόπαις».

Ὀροθεραπεία τῆς μέθης.

Ὁ ἰατρὸς Ἔδελυν εἰς Ἅγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀμερικῆς ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ μετ' ἐπιτυχίας τὴν δι' ὀροῦ θεραπείαν τῶν μεθύσων, οἵτινες ἐκ κληρονομικότητος ἢ ἐπίκτητον ἔχουσι τὴν τάσιν ταύτην. Ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιστήμων μεταχειρίζεται πρὸς τοῦτο τὸ αἷμα ὑγιῶν καὶ ῥωμαλέων ἵππων, τοὺς ὁποίους ἐπὶ τρεῖς μῆνας ποτίζει δι' ἰσχυροῦ οἰνοπνεύματος. Εἰς τὸ αἷμα αὐτῶν ἀποστειρούμενον ἐμβαπτίζει τεμάχια ἀπορροφητικοῦ χάρτου μικρότατα εἰς σχῆμα χαλκίνων μονολέπτων. Τὰ χαρτία ξηραίνονται ἐντὸς κλιβάνου, ἀναξεομένου δὲ τοῦ δέρματος ἐλαφρῶς, ἐπικολλᾶται ἐπ' αὐτοῦ ἀνὰ ἓν μικρὸν χαρτίον διαδοχικῶς ἀλλασσόμενον κατὰ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας· ἡ ὀροθεραπεία αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα.

Κῶδιξ μακροβιότητος.

Σοφὸς Ἄγγλος ἐπιστήμων, ὁ Δρ. Sawyer, εἰς δημοσίαν διάλεξιν ἐν Βερμιγχάμῃ διέγραψε τοὺς ἑξῆς κανόνας, ἀναγκαίους ὅπως ζήσῃ τις ἑκατὸν ἔτη :

1. Ὕπνον ὀκτὼ ὡρῶν.
2. Κατάκλισιν εἰς τὸ δεξιὸν πλευρόν.
3. Τὰ ξύλινα παραθυρόφυλλα ἀνοικτὰ τὴν νύκτα.
4. Ψιάθινον παραπέτασμα πρὸ τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος.
5. Τὴν κλίνην μακρὰν τοῦ τοίχου.
6. Ἀποφυγὴν ψυχρολουσιῶν καὶ μόνον λουτρὰ μέσης θερμοκρασίας.
7. Γυμναστικὴν πρὸ τοῦ γεύματος.
8. Ὀλίγον κρέας εἰς τὴν τράπεζαν καὶ αὐτὸ καλοψημένον.
9. Νὰ μὴν πίνουν γάλα οἱ μεγάλοι.
10. Πολὺ λίπος ὡς τροφήν.
11. Ἀποφυγὴν τῶν τοξικῶν, δι' ὧν καταστρέφονται τὰ κύτταρα.
12. Διημέρευσιν ἔξω εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα.
13. Ἀποφυγὴν κατοικιδίων ζώων ἐντὸς τῶν δωματίων.
14. Εἰ δυνατὸν διαμονὴν ἐν ἐξοχῇ.
15. Ὑδροποσίαν καὶ ἀποφυγὴν γειτνιάσεως ὑπονόμων.
16. Ποικιλίαν ἀσχολιῶν.
17. Ἀνάπαυσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.
18. Περιορισμὸν τῶν φιλοδόξων ὁρμῶν.
19. Συγκράτησιν τοῦ βιαίου χαρακτῆρος.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Ἀδιάβροχα πανία.

Ὕφασμά τι δύναται νὰ καταστῇ ἀδιάβροχον καὶ ἑπομένως νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς φύλαξιν προϊόντων ἀπὸ τῆς βροχῆς κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Βράζετε ἐπὶ δύο ὥρας $3\frac{1}{2}$ ὀκάδας λινελαίου μετὰ 150 δραμίων κηροῦ καὶ διὰ τοῦ μίγματος τούτου ἀλείφετε τὸ ὕφασμα. Εἰς τὸ ἐναπομεῖναν μῖγμα προσθέτετε ἴσον ποσὸν κατραμίου, τὸ θερμαίνετε καὶ ἀλείφετε ἐκ νέου τὸ ὕφασμα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ — 2138